

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародного менеджменту

галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність	051 Економіка
спеціалізація	Міжнародна економіка

Освітньо-професійна програма «Міжнародна економіка»

Форма навчання: Заочна

МАГІСТЕРСЬКА ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: **«Ефективність іноземної інвестиційної діяльності в Україні»**

студентки *Курило Ольги Вікторівни*

Науковий керівник: доцент, кандидат економічних наук
Омельченко Роман Володимирович

**Магістерська дипломна робота допущена до захисту в
Екзаменаційній комісії з атестації здобувачів вищої освіти**

Завідувач кафедри д.е.н., професор

_____ Є.Г.Панченко
(підпис)

Київ 2020

РЕФЕРАТ

Дипломна робота містить 111 сторінок, 13 таблиць, 14 малюнків, список літератури з 138 найменувань, 7 додатків.

Ефективність іноземної інвестиційної діяльності в Україні

Об'єктом дослідження виступає інвестиційна діяльність як фактор розвитку української економіки.

Предметом дослідження є взаємозв'язок та вплив іноземних інвестицій як фактора економічного розвитку країни у сучасних умовах.

Мета дипломної роботи полягає у визначенні ефективності іноземних інвестицій в розвитку української економіки, обґрунтування проблем та перспектив залучення іноземних інвестицій в економіку України.

Завданнями роботи є:

- висвітлити економічну сутність понять «прямі іноземні інвестиції» та «непрямі іноземні інвестиції»;
- з'ясувати аспекти впливу іноземних інвестицій на соціально-економічний розвиток країни;
- визначити основні інструменти стимулювання притоку іноземних інвестицій в країну;
- проаналізувати сучасний стан та основні тенденції руху іноземних інвестицій в Україні;
- встановити взаємозв'язок та вплив іноземних інвестицій на економічний розвиток України;
- надати оцінку ефективності залучення та використання іноземних інвестицій в Україні;

- проаналізувати основні складові інвестиційного клімату в Україні та надати оцінку інвестиційної привабливості згідно міжнародних рейтингів;

- узагальнити основні проблеми та фактори залучення іноземних інвестицій в Україні;

- визначити основні напрямки підвищення ефективності залучення іноземних інвестицій у контексті їх впливу на економічний розвиток;

- окреслити перспективи залучення іноземних інвестицій у економіку України.

За результатами дослідження сформульовані висновки щодо характеру впливу іноземних інвестицій на економічний розвиток України, а також розроблені рекомендації, щодо стимулювання та ефективного використання прямих іноземних інвестицій в Україні.

Одержані результати можуть бути використані в подальших наукових дослідженнях процесів впливу іноземних інвестицій на економічний розвиток України.

Рік виконання дипломної роботи - 2020.

Рік захисту роботи - 2020.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ	9
1.1. Економічна сутність понять «прямі та непрямі іноземні інвестиції»	9
1.2. Теоретичні аспекти впливу прямих іноземних інвестицій на соціально-економічний розвиток країни	22
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ВПЛИВУ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ	28
2.1. Сучасний стан руху прямих іноземних інвестицій в Україні.....	28
2.2. Аналіз впливу прямих іноземних інвестицій на економічний розвиток України	38
2.3. Оцінка впливу інвестиційної привабливості України на ефективність залучення та використання прямих іноземних інвестицій	50
РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНСЬКУ ЕКОНОМІКУ	58
3.1. Моделювання макроекономічних передумов залучення прямих іноземних інвестицій в контексті економічного розвитку України.....	58
3.2. Перспективи залучення прямих іноземних інвестицій у економіку України.....	69
ВИСНОВКИ.....	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	83
ДОДАТКИ	98

ВСТУП

Актуальність. Визначальною рисою сучасного етапу економічного розвитку є процес глобалізації, якому є характерне поглиблення інтеграції ринків різних країн, усунення бар'єрів на шляху руху товарів, послуг і капіталу, активне поширення ринкових моделей розвитку. В глобальному світі рівень розвитку країни визначається структурою економіки, питомою вагою високотехнологічної продукції, залученістю в міжнародний інформаційний обмін, наявністю розвиненої ринкової інфраструктури, рівнем освіти та якістю робочої сили. Ці показники залежать від доступності та умов отримання інвестицій, які в свою чергу являють головним фактором економічного зростання країни.

Питання дослідження впливу прямих іноземних інвестицій є особливо актуальною для нашої країни, адже таку необхідність підкреслює і специфіка економіки України, для якої характерні суттєві галузеві та регіональні диспропорції, технологічна відсталість. Наукове обґрунтування взаємозв'язку та характеру впливу прямих іноземних інвестицій, дозволить виробити ефективну державну інвестиційну політику, яка буде спрямована на збільшення віддачі від інвестицій, поліпшення якості управління інвестиційними процесами, створення додаткових економічних стимулів для розвитку підприємництва.

Основи дослідження аспектів іноземного інвестування заклали у своїх працях Ж.-Б. Сей, Ф. Бастіа, М. Портер, К. Акамацу, П. Кругман, М. Обстфельд, Дж. Даннінг, С. Хаймер, Коджіма, Озава, Т. Фішер. Серед вітчизняних дослідників міжнародних інвестиційних процесів варто згадати таких науковців, як О. Василиця, Р. Дупай, Р. Заболоцька, А. Пересада, О. Рогач, С. Тесля, Ф. Філіпенко, О. Шнирков та ін.

Серед іноземних вчених, які у своїх дослідженнях зосереджують свою увагу дослідженні впливу прямих іноземних інвестицій на економічний розвиток країни

варто виокремити Е. Баласубраман'яма, П. Басу, А. Бенгоа, Г. Блелока, І. Боренштейна, Дж. Бхагваті, П. Гертлера, С. Джалалуддіна, Р. Левіна, Л. Мелло, К. Олофсодоттера, Д. Регала, Б. Санчес-Роблес, А. Ханіфа, М. Царковіча, К. Чакраборті. В роботах цих вчених висвітлені основні методологічні основи та інструменти інвестиційної політики, напрямки активізації діяльності внутрішніх та зарубіжних інвесторів. Тим не менш, багато питань та аспектів в області суперечливого впливу іноземних інвестицій на економіку країн-реципієнтів, залишається малодослідженим.

Метою роботи є визначення рівня ефективності іноземної інвестиційної діяльності на розвиток української економіки, обґрунтування проблем та перспектив залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України.

Виходячи з визначеної мети, в роботі поставлено ряд завдань:

- з'ясувати аспекти впливу іноземних інвестицій на соціально-економічний розвиток країни;
- визначити основні інструменти стимулювання притоку іноземних інвестицій в країну;
- встановити взаємозв'язок та вплив іноземних інвестицій на економічний розвиток України;
- надати оцінку ефективності залучення та використання прямих іноземних інвестицій в Україні;
- проаналізувати основні складові інвестиційного клімату в Україні;
- надати оцінку інвестиційної привабливості України згідно міжнародних рейтингів;
- узагальнити основні проблеми та фактори залучення іноземних інвестицій в Україні;
- визначити основні напрямки підвищення ефективності залучення іноземних інвестицій у контексті їх впливу на економічний розвиток;

— окреслити перспективи залучення іноземних інвестицій у економіку України.

Об'єктом дослідження виступає інвестиційна діяльність як фактор розвитку української економіки.

Предметом дослідження є рівень ефективності іноземних інвестицій як фактора економічного розвитку країни у сучасних умовах.

Базою дослідження випускної роботи слугували міжнародні статистичні бази даних міжнародних організацій, а саме Світового Банку, Конференції ООН з торгівлі та розвитку, Організації економічного співробітництва і розвитку, Статистичного відомство європейського співтовариства, Міжнародної організації праці, тощо. Також використовувалися статистичні бази даних українських установ та структур таких, як Державної служби статистики, Національного банку України, Міністерства фінансів України, тощо.

Методи дослідження. У процесі вирішення поставлених задач у роботі були використанні загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, а саме системний підхід (при аналізі географічної, галузевої та регіональної структури залучення ПІІ - п. 2.1), наукова абстракція (при аналізі теоретичних моделей -п.1.1, п.1.2), системний аналіз та синтез (при виявленні стимулів надходження іноземних інвестицій у країну, при виробленні механізмів та стимулів залучення інвестицій в Україну - п.3.2), статистико-економічний аналіз (Розділ 2), кореляційно-регресійних аналіз (для виявлення взаємозв'язків та впливу іноземних інвестицій на основні макроекономічні параметри - п.2.2), метод «оболонки» даних (ДЕА-аналіз) (при визначенні ефективності використання ПІІ - п.2.3), економіко-математичне моделювання (використання системного аналізу та теорії графів при побудові ієрархії ключових загроз залучення ПІІ, визначення вагових коефіцієнтів сформованих загроз - п.3.1), методи порівняльного аналізу (для аналізу досвіду зарубіжних країн у використанні інструментів залучення ПІІ (п.3.2)), методи

факторного аналізу (для дослідження основних загроз формування привабливого інвестиційного клімату - п.3.1)., метод наочного зображення результатів у вигляді графіків, діаграм, табличного матеріалу, схем.

Інформаційна база. В ході виконання дослідження були використані наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, навчальна література, офіційна міжнародна та українська статистика, інформаційні матеріали, аналітичні огляди та звіт міжнародних організацій (ЮНКТАД, Світового банку, ОЕСР, МВФ, Європейської комісії), інформаційних та рейтингових агентств, а також нормативно-законодавчі акти, що регулюють рух іноземних інвестицій на національному та міжнародному рівнях.

Практичне значення одержаних результатів. Сформульовані автором теоретичні положення, висновки і рекомендації можуть стати методологічною базою для розробки стратегії економічного розвитку України із моделлю удосконалення інвестиційної політики спрямованої на залучення та ефективне використання ПІІ на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ

1.1. Економічна сутність понять «прямі та непрямі іноземні інвестиції»

Одним із процесів, що сприяє глобалізації економічної діяльності, є процес інтернаціоналізації капіталу, котрий нерозривно пов'язаний з інтернаціоналізацією виробничої діяльності та розвитком інформаційних технологій. Перелив фінансових ресурсів із однієї країни в іншу відбувається здебільшого у формі інвестицій, позик і кредитів. Ключовий ресурсом для прискореного розвитку економіки будь-якої країни є саме прямі іноземні інвестиції (ПІІ). У сучасних умовах вони виступають в якості важливого інструменту для забезпечення вихідних умов економічної кризи, ефективні структурні зміни в економіці, зростання науково-технічного прогресу тощо. Відповідно до зростання ролі ПІІ в глобальних інтеграційних процесах виникає необхідність визначення сутності категорії прямих іноземних інвестицій.

Сутність поняття прямих іноземних інвестицій випливає з дослідження теорій міжнародного руху капіталу, які беруть свій початок від вчень класичної політекономії. Розглянемо основні теоретичні підходи, які пояснюють причини міжнародного руху капіталу, та зростання потоків прямих іноземних інвестицій у світовій економіці.

В рамках класичної теорії, вчений А. Сміт вважав, що в умовах обмежень на вивезення грошового капіталу курс національної валюти знижується, ціни підвищуються, бо кількість грошей (золота і срібла) перевищує дійсний попит в країні [1]. У цьому випадку, як стверджував А. Сміт, ніщо не може перешкодити вивезенню грошей з країни. Таким чином, він встановив зв'язок між кількістю

грошей в країні, їх ціною (відсотком), товарними цінами і «втечею» капіталу в країні з високою купівельною спроможністю грошей.

В рамках класичної теорії, вчений А. Сміт вважав, що в умовах обмежень на вивезення грошей курс національної валюти знижується, ціни ростуть, тому що суми грошей (золото і срібло) перевищують фактичний попит у країні [1]. У цьому випадку, як стверджував А. Сміт, ніщо не може перешкодити вивезенню грошей з країни. Таким чином, ним було встановлено зв'язок між кількістю грошей в країні, їх ціною (відсотком), цінами на сировинні товари і «втечею» капіталу в країні з високою купівельною спроможністю грошей.

Д. Рікардо пов'язував нагромадження капіталу зі зростанням норми заощаджень [2]. В процесі міжнародної інвестиційної діяльності надлишок капіталу переміщається до країн з його дефіцитом, через що проблема надвиробництва не загрожує лише одній країні.

Інший класик економічної теорії Дж. Ст. Мілль в своєму підручнику «Основи політичної економії» показав, що капітал рухається між країнами через різницю в нормі прибутку, яка в найбільш багатих капіталом країнах має тенденцію до зниження. Причому Мілль підкреслював, що перепад в нормах прибутку між країнами повинен бути істотним, щоб покрити ще і ризик, який іноземний інвестор має в чужій країні [3].

Ж.-Б. Сей розглядав міжнародний рух капіталу у взаємозв'язку із монетарною та інвестиційною політикою в країні. Саме по собі вивезення капіталів розглядалось як потенційно негативне явище, що звужує споживчий попит в середині країни [4, с 145]. Французький економіст Ф. Бастіа у своїй роботі «Економічні гармонії», процес руху капіталу аналізував беручи за базис рівень добробуту в державах-експортерах (імпортерах) капіталу [5, с. 200]. Тобто, країна із більшими доходами населення споживає значні обсяги товарів, для виробництва яких необхідний імпорт капіталу.

Великий внесок у розвиток неокласичної теорії міжнародного руху капіталу внесли Е. Хекшер і Б. Олін в рамках своєї теорії співвідношення факторів виробництва. Так, Олін вказував на додаткові моменти, які впливають на міжнародний рух капіталу: митні бар'єри, прагнення фірм до гарантованих джерел сировини і географічної диверсифікації капіталовкладень, політичні розбіжності або близькість між країнами. Він першим з економістів зазначив, щовивіз капіталу здійснюється з метою ухилення від високого оподаткування та в умовах різкого зниження безпеки інвестицій на батьківщині. [6].

Вчені-маржиналісти Л. Вальрас, А. Маршалл, Т. Фішер розглядали міжнародний рух капіталу в моменті рівноваги в окремій країні та її взаємозв'язку з світовим ринком [7]. За Т. Фішером іноземні інвестиції є достатньо мобільними, а їх імпорт чи експорт порушує сталість монетарних показників національної економіки.

Відповідно попередніх вчень, найпростіша теорія прямого іноземного інвестування базувалася на припущеннях про досконалу конкуренцію і пояснює рух капіталу різницею у відсоткових ставках між країнами. Інвестори вкладають з метою отримання вищого доходу за кордоном, ніж у країні походження. Капітал переміщається в іншу країну до часу вирівнювання процентної ставки і рівень дохідності капіталу не стане однаковим [8, с 4].

Автор теорії конкурентних переваг М. Портер зазначав, що країна, яка вивозить капітал, досягає сталого успіху, якщо цей капітал має можливості кооперації з суміжним виробництвом країни-реципієнта. Теорія Портера закликає країн-донорів ПІІ спиратися на аналітичні дані секторальних кластерів, тобто переліку взаємопов'язаних виробництв країн, що приймають іноземний капітал. Для країн-реципієнтів стратегія залучення ПІІ може стати успішною, якщо їхні уряди докладають зусиль в області розвитку взаємопов'язаних промислових виробництв [9].

Важливе значення заслуговує вивчення парадигми «летючих гусей», яка була розроблена японським ученим К. Акамацу, як узагальнена теорія економічного розвитку. Згідно з теорією, існують три фази розвитку галузі: (1) продукція надходить в економіку через імпорт; (2) для задоволення зростаючого національного попиту відкриваються нові місцеві виробництва; (3) надлишки продукції експортуються. На основі його досліджень, Озава та Коджіма показали, що через ППІ відбувається прискорення базової моделі економічного зростання. Вони виявили, що на основі технологічної та фінансової участі іноземних ТНК активізувався економічний прогрес в країнах, що розвиваються за рахунок появи суміжних вітчизняних галузей. Таким чином, парадигма «летючих гусей» призводить до наступних висновків:

— міжнародна економічна інтеграція дозволяє перехідним економікам наздоганяти і навіть переганяти передові економіки. Країна повинна залишатися відкритою для зовнішнього світу і, зокрема, для ППІ від іноземних ТНК;

— фактор ППІ, введений в парадигму Коджіма і Озава, наголошує на необхідності вироблення розумної політики ППІ для прискорення процесу економічного розвитку;

— викликане ППІ економічний розвиток в країні-лідері може вплинути на сусідні країни, особливо якщо їх дії скоординовані. [10, с 25]

Електична модель Дж. Даннинга виявляє, що міжнародні корпорації шляхом прямого інвестування за кордоном прагнуть реалізувати переваги, якими володіють в порівнянні з зарубіжними фірмами: переваги власника (О-переваги), місця розміщення виробництва (L-переваги), інтерналізації - розвиток власних мереж ТНК (І-переваги). Країна, приймаюча ППІ, може більш широко розкрити для них ворота, якщо вона не буде сподіватися тільки на вигоди від дешевизни своїх

ресурсів, а зосередить свої зусилля на розумному економічному управлінні, надійної законодавчої бази та сприятливому інвестиційному кліматі [11].

Теоретичною концепцією руху прямих іноземних інвестицій є теорія інтерналізації ПІІ (іншими словами теорія трансформації видатків), яка пояснює чому іноземні інвестиції виступають більш ефективним засобом залучення закордонних ресурсів та ринків, ніж експортування та ліцензування. Теорія стверджує, що обмін інтерналізовано в межах фірми, якщо витрати на ці операції менші, ніж витрати на відкритому ринку. Міжнародний обмін товарів та послуг інтерналізується за допомогою прямих інвестицій (міжнародного виробництва) [8, с. 37]. Найчастіше стратегія інтерналізації досягається монополізацією ТНК та філіями необхідних технологій та об'єктів промислової власності і застосування трансфертних цін.

Відповідно, після визначення основних теорій ПІІ, варто визначити саме поняття даної категорії. Існують декілька підходів до визначення поняття «прямі іноземні інвестиції». Так, на думку С. Хаймера [12], ПІІ - це термін, що описує операцію отримання за кордоном фізичних активів, за якої поточний контроль залишається у багатонаціональної компанії у неї на батьківщині. Іншими словами контроль - це ключовий елемент ПІІ.

Дж. Даннінг стверджує, що ці інвестиції здійснюються поза межами країни базування, але всередині компанії-інвестора [13]. Контроль за ресурсами, що переводяться, залишається в інвестора. Вони складаються з набору активів та проміжних продуктів таких, як капітал, технологія, вміння та знання у галузі управління, доступ до ринків та підприємливість.

За П. Кругманом та М. Обстфельдом, під прямими іноземними інвестиціями розумів такий вид переміщення капіталу, при якому фірма із однієї країни створює або розширює дочірнє підприємство в іншій країні [14, с. 152].

Згідно із визначення Міжнародного валютного фонду, ПІІ - це категорія транскордонних інвестицій, пов'язана з резидентом однієї країни, яка має контроль або значною мірою впливає на управління підприємством, яке є резидентом іншої країни [15, с 100].

Прямі іноземні інвестиції відображають мету отримання статусу резидента в одній країні у компанії, яка є резидентом в іншій країні, ніж інвестор. У визначенні робиться акцент на «тривалому інтересі», тобто наявності довгострокових відносин між прямим інвестором та підприємством та значною мірою впливу на управління підприємством. Прямі інвестиції включають як первинну транзакцію між двома суб'єктами, так і всі наступні операції з капіталом між ними та між дочірніми підприємствами [16, с 22].

Наявність контролю над господарюючою організацією в приймаючій країні, як базову ознаку прямих іноземних інвестицій підкреслюють експерти Конференції ООН з торгівлі та розвитку (далі - ЮНКТАД). Одночасно вони називають ще одну ознаку ПІІ - довготерміновий стійкий характер взаємовідносин економічних агентів - інвестора та реципієнта. Таким чином, згідно з ЮНКТАД, ПІІ визначаються як іноземні інвестиції, які передбачають довгострокові відносини та відображають довгостроковий інтерес та контроль резидентом однієї країни (прямий іноземний інвестор або материнська компанія), підприємства яке є резидентом іншої (підприємство з іноземними інвестиціями або іноземна філія) [17, с. 250].

За визначення Світової організації торгівлі, прямі іноземні інвестиції відбуваються тоді, коли інвестор, що базується в одній країні (рідній країні), купує майно в іншій країні (країні перебування) з наміром управляти цим активом [20].

Трактування поняття «прямі іноземні інвестиції», з визначення Організації промислового розвитку ООН виходить з того, що чистий притік інвестицій з метою придбання довготермінового впливу на управління підприємством (10% від акцій або паїв з правом голосу або кількох голосів), яке знаходиться у країні, відмінній

від держави-інвестора [21]. Вони становлять суму інвестицій в акції, реінвестицію прибутків, інші довготермінові та деякі короткотермінові капітальні потоки.

З погляду А. Пересади, інвестиції зазвичай здійснюються без фінансових посередників у виробничі фонди з метою одержання доходу і участі в управлінні виробництвом. Іноді інвестор послідовно збільшує прямі інвестиції з метою заволодіння контрольним пакетом акцій [22]. Український науковець О. Рогач, дає визначення ПІІ як реальним капіталовкладенням в підприємства, землю, обладнання, технологію або послуги, що створюють матеріальну базу для розширення бізнесу за національні кордони [23].

О. І. Шнирков та Р. О. Заболоцька, у свою чергу дають наступне визначення прямим іноземним інвестиціям: «реальні капіталовкладення в підприємства, землю, обладнання, технології або послуги, що створюють матеріальну базу для розширення бізнесу за національні кордони, ключовою ознакою яких є набуття інвестором довгострокового стратегічного інтересу та контролю над об'єктом інвестування» [26, с 54].

Підсумовуючи теоретико-методологічні підходи до визначення поняття «прямі іноземні інвестиції», сутність трактування виходить таким чином: «Прямі іноземні інвестиції — це вкладення капіталу в підприємство за кордоном, що забезпечує набуття довгострокового економічного інтересу через отримання інвестором контролю над об'єктом вкладення капіталу й передбачає одержання підприємницького прибутку (доходу) та/або ж досягнення соціального, інноваційного, екологічного та інших видів ефектів» [27, с 93].

Для кращого розуміння сутності категорії прямих іноземних інвестицій варто розглянути основних її суб'єктів, об'єктів, видів і форм здійснення, а також визначення основних її ознак.

Суб'єктами прямих іноземних інвестицій можуть бути:

— держава;

- транснаціональні компанії;
- багатонаціональні компанії;
- фінансові установи.

Об'єктами прямих інвестицій можуть бути:

- майно (земля і споруди, виробниче обладнання і машини, записи);
- нематеріальні економічні блага (ліцензії та авторські права, досвід співробітників, лояльність клієнтів, маркетингові заходи);
- фінансові активи.

У сучасній економічній літературі всі ПІІ поділяють на дві групи:

— трансконтинентальні капітальні вкладення, обумовлюються можливими кращими умовами ємності ринку, вони мають місце тоді, коли існує можливість поставляти товари з нового виробничого комплексу безпосередньо на новий ринок. Витрати грають тут невелику роль, головне - завоювання частки ринку і якості продукції;

— транснаціональні вкладення — прямі вкладення, які здійснюються з метою мінімізації витрат материнської компанії. Часто товари цих підприємств реалізуються в країнах «третього світу» [28].

Прямі іноземні інвестиції включають такі види:

- внесок до статутного фонду (у формі матеріальних і нематеріальних активів, грошових коштів);
- позики, кредити, фінансовий лізинг, інші види фінансових інструментів, отримані від інвестора;
- інші прямі інвестиції (вартість обладнання, переданого прямим інвестором організації, крім внесків до статутного фонду, а також суми заборгованості за товари, роботи, послуги прямому інвестору,

включаючи заборгованість за договорами оперативного лізингу та договорами оренди) [29].

В економічній літературі, деякі автори виділяють такі форми ПІІ:

1. «Браунфілд» інвестиції (англ. Brownfield investment) - це така форма інвестицій, яка передбачає, що компанія чи державна установа купує або орендує існуючі виробничі потужності для запуску нової виробничої діяльності.

2. «Грінфілд» інвестиції (англ. Greenfield investment) - це форма прямих іноземних інвестицій, коли материнська компанія здійснює свої операції в іноземній країні з «нуля». Такі проекти можуть включати будівництво нових виробничих потужностей, нових розподільних вузлів, офісів та житлових приміщень [31].

Згідно чинного законодавства України [32, с 391] іноземні інвестиції можуть здійснюватися у вигляді:

- іноземної валюти, що визнається НБУ конвертованою;
- будь-якого рухомого і нерухомого майна та пов'язаних з ним майнових прав;
- інших цінностей (майна), які відповідно до закону визнаються іноземними інвестиціями.

За типом інтеграції міжнародного співробітництва всі потоки ПІІ поділяють на два типи:

1. «Горизонтальні» ПІІ – це прямі інвестиції в підприємства за кордоном в межах однієї галузі для виробництва продукції, що виробляється вдома (тобто в межах однієї галузі виробництва продукції). Основними мотивами таких інвестицій є ефект масштабу виробництва, вигідні митні тарифи та економія на транспортних витратах.

2. «Вертикальні» ПІІ - прямі інвестиції які мають місце тоді, коли компанія-інвестор проникає у зарубіжні країни для виробництва проміжних продуктів (напівфабрикатів), які використовуються як вхідні компоненти у вітчизняному виробництві [33].

Пряме інвестування здійснюється шляхом придбання інвестором за кордоном місцевого підприємства, в тому числі у формі злиття і поглинання (далі - ЗіП) (купівлі), будівництва нового підприємства чи філіалу, створення спільного, змішаного підприємства і т.д.

Відмінною особливістю на сучасному етапі є те, що прямі іноземні інвестиції направляються в більшій мірі не на будівництво нових підприємств, а на купівлі уже діючих фірм у розвинених країнах, здійснених у формі ЗіП. В залежності від національної приналежності об'єднання компаній, виділяють два види ЗіП: національне (об'єднання компаній в рамках однієї країни) та транснаціональне (ЗіП компаній, які знаходяться в різних країнах) [18].

Згідно українського законодавства, у ст. 391 Господарського Кодексу України [34, с. 392], іноземні інвестори мають право здійснювати всі види інвестицій, зазначені в таких формах:

- участь у господарських організаціях, що створюються разом з вітчизняними юридичними особами чи громадянами, або придбання частки в діючих господарських організаціях;
- створення іноземних підприємств на території України, філій або інших структурних підрозділів іноземних юридичних осіб, або придбання у власність діючих підприємств;
- придбання безпосередньо нерухомого або рухомого майна, що не заборонено законами України, або придбання акцій чи інших цінних паперів;

— придбання самостійно або за участі громадян чи вітчизняних юридичних осіб прав користування землею та використання природних ресурсів на території України;

— господарська діяльність на основі угод про розподіл продукції;

— придбання інших майнових прав;

— в інших формах, не заборонених законом.

Основними ознаками прямих іноземних інвестицій є [35]:

1. Прямі іноземні інвестиції характеризуються безпосереднім та довгостроковим впливом на капіталовкладення в економіку (повна або часткова участь у господарській діяльності придбаної компанії).

2. Отримання непрямих вигод від контролю над фірмою (включає виробничу, закупівельну, збутову, коопераційну, науково-технічну та фінансову політику).

3. Прямі іноземні інвестиції передбачають вищу рентабельність, ніж портфельні інвестиції, а також стимулюють нові капіталовкладення за рахунок реінвестицій.

4. Прямі іноземні інвестиції, здатні впливати на відносини національної власності, викликаючи її відчуження на користь іноземців.

5. Великі суми інвестицій та відповідно високий рівень підприємницького ризику.

Прямі інвестиції відчутніше впливають на стан конкуренції в країні, посилюючи її або призводячи до зміцнення на внутрішньому ринку позицій іноземних фірм. На сучасному етапі, прямі іноземні інвестиції являють собою одну з найважливіших і найбільш динамічних складових частин світового руху капіталу. Варто визначити поняття процесу руху ПІІ. Так, згідно із Закону України «Про інвестиційну діяльність» під інвестиційною діяльністю розуміється сукупність

практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій [32].

Головною метою інвестиційної діяльності є здійснення оптимальної ліквідності інвестиційних ресурсів, тобто максимізація добробуту власників, що забезпечуватиме тривалий безкризовий розвиток підприємства.

Під інвестиційним потоком варто розуміти економічну категорію, що характеризує переміщення консолідованого інвестиційного капіталу різних форм, між економічними системами всіх рівнів, в результаті якого досягається економічний ефект, що значною мірою впливає на стан глобальної економічної системи [36, с. 161].

Інвестиційний клімат - це сукупність економічних, правових, регуляторних, політичних та інших факторів, які зумовлюють привабливість та доцільність інвестування в ту чи іншу господарську систему, та забезпечують і сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних та закордонних інвесторів [36, с.162].

Правові гарантії захисту іноземних інвестицій відповідно до ЗУ «Про режим іноземного інвестування» [38] поділяються на:

1. Гарантії від зміни законодавства.
2. Гарантії від примусових вилучень, а також незаконних дій державних органів та їх.
3. Посадових осіб.
4. Компенсації і відшкодування збитків іноземним інвесторам.
5. Гарантії у разі припинення інвестиційної діяльності.
6. Гарантії переказу доходів, прибутків та інших сум у зв'язку із іноземними інвестиціями.

Таким чином, суть поняття «прямих іноземних інвестицій» визначається з різних точок зору тлумачення категорії. Можна підсумувати, що ключовою особливістю ПІІ, що відрізняє її від інших видів інвестицій, є придбання

довгострокового економічного інтересу, коли інвестор отримує або зберігає контроль над об'єктом капітальних вкладень за рахунок володіння значної частини капіталу компанії.

1.2. Теоретичні аспекти впливу прямих іноземних інвестицій на соціально-економічний розвиток країни

Існує кілька досліджень з ПІІ та їх впливу економічного зростання. Так, деякі дослідження підтверджують зв'язок між ПІІ та економічним зростанням, деякі з них виявляють причинно-наслідкові зв'язки між двома змінними. Наприклад, Е. А. Баласубраманіам вважає, що ПІІ позитивно впливає на економічне зростання приймаючих країн, які використовують стратегію стимулювання експорту, але такий вплив не спостерігається в тих країнах, що використовують імпортозаміщуючу стратегію [38].

Олофсдотер також відзначає позитивний вплив ПІІ. Так, збільшення запасів прямих іноземних інвестицій позитивно пов'язано з економічним зростанням, цей ефект є сильнішим для приймаючих країн з більш високим рівнем інституційної спроможності, що вимірюється ступенем захисту прав власності та бюрократичною ефективністю в країні перебування [40, с.540].

Вища продуктивність прямих іноземних інвестицій триває лише тоді, коли приймаюча країна має мінімальний пороговий запас людського капіталу. Таким чином, ПІІ сприяють економічному зростанню лише тоді, коли в економіці приймаючої країни є достатня здатність до поглинання передових технологій [41].

Основні тези на захист прямих іноземних інвестицій разом з ретроспективним аналізом робіт прихильників інтеграції приведені в книзі Дж. Бхагваті [43]. Багато в чому на підставі цих висновків правлячі еліти багатьох країн, що розвиваються бачать в припливі іноземних інвестицій тільки вигоду для себе і намагаються залучити активи зарубіжних компаній, їх технології та досвід.

Крім того, узагальнюючи все позитивні аргументи на користь іноземних інвестицій, Дж. Бхагваті в своїх роботах вказує на існування каналів, через які позитивний ефект може поширюватися на локальних виробників. Так, менеджери можуть вчитися, спостерігаючи кращі управлінські підходи. Така передача навичок

сприяє і так званий «демонстраційний ефект» і зростання конкуренції на внутрішніх ринках [44].

Одним з найбільш явних позитивних ефектів іноземних інвестицій, відзначених дослідниками, є технологічний обмін. Під технологічним обміном розуміється загальне підвищення рівня технологій та кваліфікації робочої сили в певній галузі розвивається країни в результаті дії більш технологічно просунутих іноземних компаній [45, с.21, 46].

Робота М. Царковича та Р. Левіна не довели того, що ПІІ істотно стимулюють економічний ріст [48]. А. Бенгоа та Б. Санчес-Роблес, виявили що ПІІ здійснюють вагомий вплив на економіку, але він в значній мірі залежить від умов в цій країні [49, с. 540]. Варто звернути увагу також на дослідження П. Басу, К. Чакраборти та Д. Регал, які встановили взаємний зв'язок між припливом ПІІ та зростанням валового внутрішнього продукту (ВВП). Так, у країн з відкритою економікою, спостерігався двосторонній зв'язок між ПІІ та ВВП, як у довго- так і в короткостроковому періоді. При дослідженні країн із відносно закритими економіками, спостерігався такий вплив лише у довгостроковій перспективі [50, с 515].

Негативний вплив припливу ПІІ на внутрішніх виробників досліджували у своїй роботі А. Ханіф і С. Джалалуддін. Ними було показано, що іноземні інвестиції мають витісняючий ефект на внутрішні інвестиції. Більш того, зростання обсягу іноземних інвестицій не сприяє значному зростанню капіталу, акумульованого в країні. Автори рекомендують уряду стимулювати внутрішніх інвесторів і сприяти тому, щоб вони переймали технологічний досвід іноземних фірм [52, с 17].

Також висновку дійшов і П. Ніколовова, що внаслідок притоків ПІІ може змінюватися ринкова структура товарів проміжного споживання, що в свою чергу переміщує акцент з національного виробника на імпортера [53, с 300].

Основними макроекономічними ефектами від притоку прямих іноземних інвестицій у країну є:

1. Вплив ПІІ на вхідні капітальні потоки

Прямі іноземні інвестиції є одним компонентів вхідних капітальних потоків, а отже, здійснюють на них позитивний вплив. Варто відзначити, що ПІІ є більш стабільними в порівнянні з іншими компонентами іноземного капіталу (кредити, боргові цінні папери, портфельні інвестиції), оскільки відображають довгострокову зацікавленість інвесторів в економічному розвитку приймаючої країни.

2. Вплив ПІІ на внутрішні інвестиції

Приплив ПІІ сприяє збільшенню внутрішніх приватних інвестицій і, як наслідок, відбувається скорочення розриву між внутрішніми заощадженнями та інвестиціями на ринках, що розвиваються. Непрямий вплив проявляється в поширенні на місцевих підприємствах нових технологій і управлінських навичок фірм - прямих інвесторів (підвищення граничної продуктивності внутрішнього приватного капіталу) [55, с 33].

3. Вплив ПІІ на економічне зростання

ПІІ здійснюють позитивний вплив на економічний розвиток, оскільки вносять вклад в нагромадження основного капіталу, що є рушійною силою економічного зростання.

Однак вихід великого числа ТНК на ринок приймаючої країни з високим припливом ПІІ може надати і негативний вплив на її економіку по ряду причин, до яких належать:

- зниження ефекту накопичення основного капіталу в зв'язку з репатріацією переважної частини доходів у материнській компанії (замість здійснення інвестицій на ринках країни-реципієнта);
- несприятливі зміни ринку, такі як розвиток небажаних для країни схем

- діяльності підприємств (наприклад, трансфертне ціноутворення) або ослаблення контролю над економічною політикою;

- виникнення залежності національної економіки від глобальної стратегії ТНК, чия діяльність істотно впливає на макроекономічні параметри приймаючої країни;

- заморожування національного фінансового сектора в нерозвиненому стані, стиснення обсягу кредитних ресурсів (через перехід компаній до іноземним власникам, орієнтованим на зарубіжні фінансові ринки) [56].

Для більшого позитивного впливу ПІІ на економічне зростання і його темпи країна-реципієнт повинні відповідати наступним умовам:

- високий ступінь конкуренції в галузях, які беруть ПІІ;
- високий рівень взаємодії ТНК і внутрішніх (національних) компаній;
- здатність бізнесу до впровадження нових технологій;
- чітка державна програма взаємодії з іноземними інвесторами, орієнтована на довгострокові цілі (наприклад, вимоги створення робочих місць або вимоги загального обсягу залучених інвестицій), і політика по залученню і ефективному використанню ПІІ;
- висока поглинаюча здатність [57].

4. Вплив ПІІ на зайнятість та рівень заробітної плати

Можна виділити три канали впливу прямих іноземних інвестицій на рівень зайнятості [58]:

- створення інвесторами нових підприємств, і, відповідно, нових робочих місць в країні-реципієнті;
- збереження існуючих робочих місць інвесторами при придбанні та реструктуризації проблемних підприємств в країні-реципієнті;

— звільнення працівників у зв'язку з вилученням інвестицій або закриттям частини виробничих підприємств.

5. Вплив на торговий баланс

ПП істотно впливають на торговельні операції країн, що розвиваються з індустріальними країнами. Ефекти впливу ПП на торговельні потоки приймаючої країни розподілені в часі. У короткостроковому періоді зростання ПП супроводжується зростанням імпорту сировини та обладнання з інвестує країни. У довгостроковому - збільшується обсяг експорту з країни перебування, і відбувається процес імпортозаміщення. При цьому важливо, що довгостроковий позитивний вплив ПП на торговий баланс переважає короткостроковий негативний ефект [55, с.34].

6. Вплив ПП на платіжний баланс

ПП істотно впливають на платіжний баланс, однак ефект цей неоднозначний - він складається з вхідних і вихідних потоків капіталу. В цілому ПП роблять позитивний вплив на платіжний баланс. Винятком є інвестиції в машинобудування через високу частку імпорту сировини при виробництві [55, с.34].

7. Вплив ПП на структуру ринку

Поява на національному ринку підприємства за участю іноземних інвесторів, як правило, призводить до більш активного суперництва і поліпшенню показників діяльності фірм, ніж вхід місцевої компанії того ж розміру, оскільки ПП, як правило, сприяють впровадженню більш ефективних технологій [60].

Разом з тим при відсутності монополізації ринку і слабкому рівні технологій виробництва місцевих фірм, існує ризик зростання монопольної влади інвестуючих ТНК. Зокрема, можливе «захоплення» ринку компаніями країни-інвестора шляхом цінового демпінгу [55, с. 35].

8. Вплив ПП на експорт

Ряд досліджень відмічають, що ПІІ стимулюють і активно підтримують зовнішньоторгові потоки приймаючих країн, в тому числі експорт. В плані розвитку експорту, ПІІ можуть сприяти реалізації наступних напрямків:

- Обробка місцевих сировинних матеріалів та їх експорт;
- Імпортозаміщення галузі і їх конверсія на експорт;
- Експорт нових товарів;
- Компонентна спеціалізація всередині вертикально інтегрованих міжнародних галузей.

ПІІ можуть не тільки збільшувати обсяг експорту приймаючої країни, але і розширяти зовнішні ринки збуту [61, с.35].

9. Вплив ПІІ на імпорт

Вплив ПІІ на імпорт проявляється через два протилежних ефекти. Перший ефект закладається у збільшенні, особливо на початковому етапі, інвестування імпорту обладнання і запасних частин для нього. Другий ефект проявляється у довгостроковій перспективі, коли ПІІ сприяє розвитку імпортозаміщуючих виробництв, що безсумнівно призведе до зменшення імпорту країни по відповідним статтям.

Отже, прямі іноземні інвестиції здійснюють вагомий вплив на економічний розвиток приймаючої країн. Такий вплив визначається тим, що інвестиції виступають важливою умовою здійснення структурної перебудови національної економіки, є важливим каталізатором технологічного прогресу, та сприяють збільшенню показників господарської діяльності підприємств. ПІІ здійснюють значний вплив на основні макроекономічні показники країни, такі як ВВП, платіжний баланс, експорт та імпорт, рівень зайнятості та середньої заробітної плати, структуру економіки. Головна вигода від ПІІ, заключається в тому, що вони в довгостроковій перспективі сприяють більш тісній інтеграції країни у світову економічну систему.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ВПЛИВУ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

2.1. Сучасний стан руху прямих іноземних інвестицій в Україні

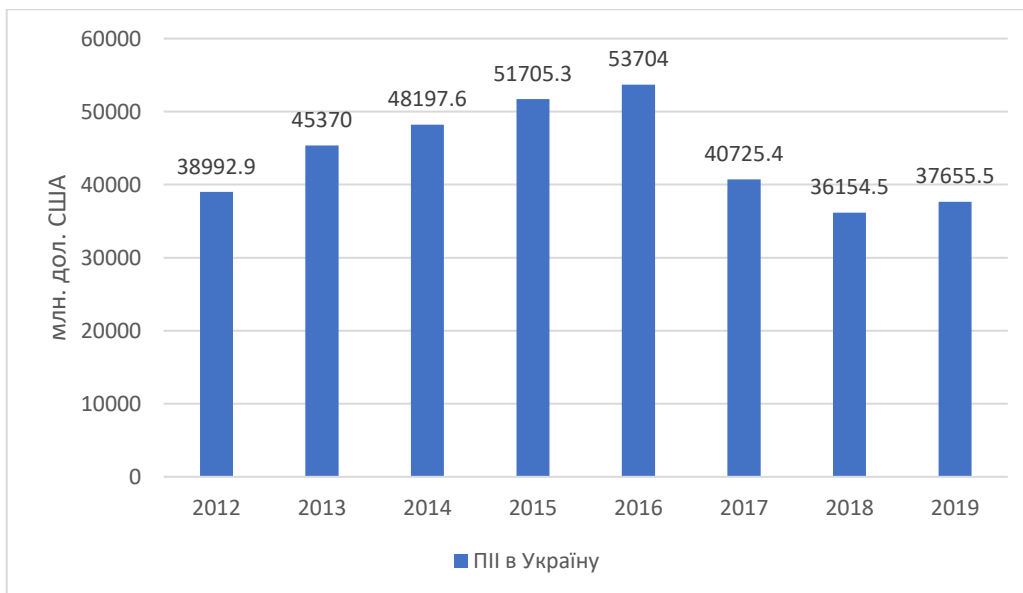
У сучасних умовах господарювання в Україні, одним з найбільш важливих засобів для забезпечення відновлення країни з кризи, для досягнення реальних структурних змін в економіці, поліпшення показників соціально-економічного середовища виступають прямі іноземні інвестиції. Інвестиційна діяльність відіграє одну з головних ролей у здійсненні структурної модернізації економіки, забезпечує стійку позитивну економічну динаміку та ефективне залучення країни у світовий поділ праці. З огляду на це нарощування обсягів іноземного інвестування економіки є стратегічно важливим завданням для України.

Перш за все варто розпочати із аналізу надходження чистих потоків ПІІ протягом 2012-2019 рр. (мал.2.1). Починаючи з 2012 р. до 2019 р., середньорічні темпи зростання становили 130,9%). У 2015 р. обсяг залучених ПІІ досяг свого історичного максимуму та становив 8175 млн. дол. США, та перевищив показник 2012 у 1,7 рази. Економічна криза 2013-2014 рр., стала причиною зниження надходжень зарубіжних інвестицій в економіку України

У 2018-2019 рр. тренд надходжень ПІІ змінився на протилежний, це стало можливим завдяки проведенню низки реформ та загальної макроекономічній стабілізації в країні. У 2018 р. річний приріст становив 2203 млн. дол. США, що на 260,09% більше у порівнянні з 2017 р. У 2019 р. приріст ПІІ становив 2489 млн. дол. США, або на +294% порівняно з 2017 р. коли відбувся найбільш спад, та 286 млн. дол. США, або на +9,38% порівняно з 2018 р. Проте це є незначним показником, адже у порівнянні з 2012 р., у 2019 р. надійшло на -30,05% (або -1433 млн. дол. США) менше інвестицій в Україну; у порівнянні з 2015 р. - обсяги надходжень ПІІ менші на 4849 млн. дол. США, або на -59,19%.

Мал.2.1. Обсяги надходжень прямих іноземних інвестицій в Україну у 2012-2019 рр.

Мал.2.2. Обсяги прямих іноземних інвестицій в економіці України за період 2012-2019 рр.

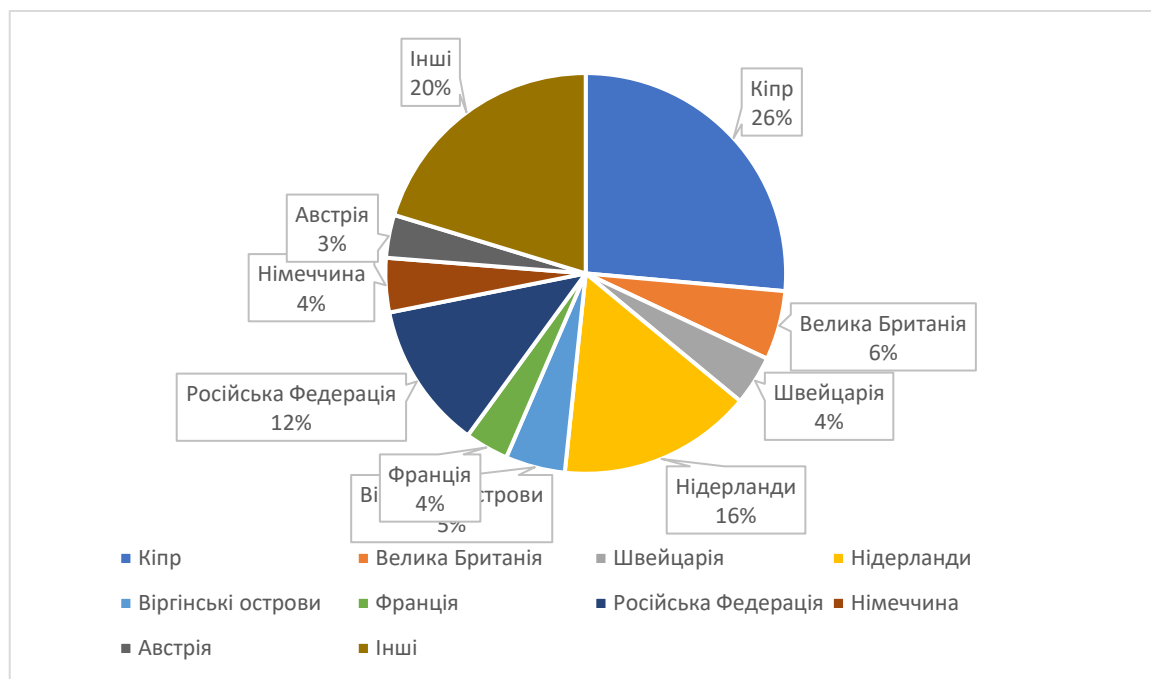
Варто зазначити, що у 2019 р., тренд змінився на протилежний, відповідно відбулося зростання показника на 4,15% порівняно з попереднім роком.

Зростання і переважання ПІІ в економіку над ПІ з країни може свідчити про інвестиційну привабливість, наявність перспектив, проте відставання ПІ з України

порівняно з ПІІ в Україну вказує на нинішній недостатній інвестиційний потенціал країни та відсутність інвестиційної активності. Іншими словами, обсяги ПІІ в Україні перевищують відтоки ПІ з країни майже у 6 разів, що пояснюється низьким загальним інвестиційним потенціалом України, який є основною причиною відсутності активної міжнародної інвестиційної позиції країни.

Міжнародну інвестиційну позицію України можна чітко прослідкувати за показником обсягів прямих іноземних інвестицій на душу населення. Так, у 2019 р. на одну людину припадало 1075,1 млн. дол. США. У загальносвітовому рейтингу, Україна переважає лише країни з низьким рівнем розвитку та країн, що розвиваються, зокрема, такі країни як Єгипет, Гана, Камбоджа, Болівія, Еквадор і т.д. Стає зрозумілим що перед Україною постає важливе завдання підвищення інвестиційного клімату, для того щоб наздогнати показники розвинених країн.

Аналіз 2019 р. свідчить, що лідерами по капіталовкладенням в Україну залишаються Кіпр — 9691,6 млн. дол. США, Нідерланди - 5753,9 млн. дол. США та Російська Федерація — 4349,8 млн. дол. США. (мал.2.3)

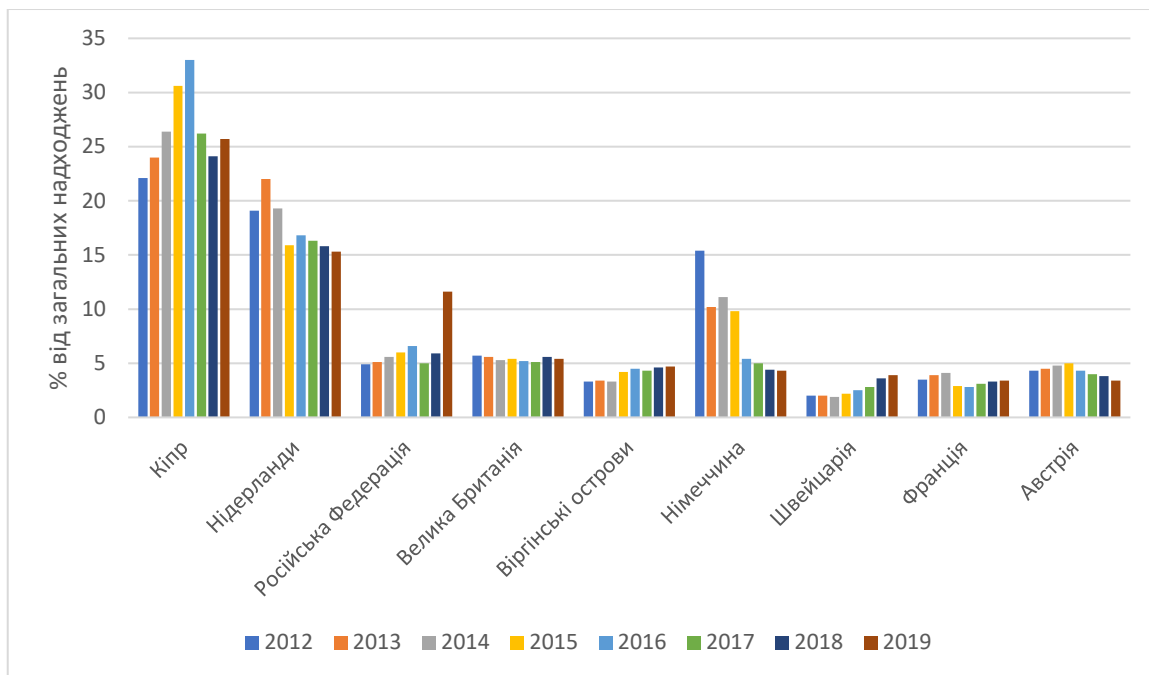

Мал.2.3. Географічна структура прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіці України на 2019 р.

Розглянемо динаміку надходжень ПІІ із основних країн інвестор (див. мал. 2.4). Позитивний приріст обсягів інвестицій, за 2019/2012 рр., спостерігається з наступних країн: Кіпр - на 1088,5 млн. дол. США (в 1,13 рази), Російська Федерація - на 2449,6 млн. дол. США (в 2,29 рази), Віргінські острови - на 482,9 млн. дол. США (1,38 рази), Швейцарія - на 681,6 млн. дол. США (1,87 рази), Люксембург - на 702,4 млн. дол. США (у 3,67 рази), на країн, що відомі розвиненою банківською системою - Нідерланди - на 737,3 млн. дол. США (15,13%), Віргінські Острови (Брит.) - 218,7 млн. дол. США (13,84%) та Швейцарія - 424,96 млн. дол. США (45,24%). За останній рік 2019/2018 рр., відбулися зростання РФ, Великої Британії, Віргінських островів, Німеччини, Швейцарії та Люксембургу.

Розглянемо динаміку надходжень ПІІ із основних країн інвесторів. Так, протягом 2012-2019 рр., спостерігається неоднозначна тенденція припливу ПІІ з Кіпру. З 2012 по 2018 рр., спостерігалось інтенсивне зростання потоків з Кіпру в українську економіку, так показник зріст у 2,1 рази (мал. 2.4). Варто зазначити, що незважаючи на скорочення інвестицій з Кіпру за останні 3 роки, він все ж залишається основним інвестором в Україні.

Відбулося також зменшення об'ємів надходжень ПІІ з Нідерландів та Німеччини. Нідерланди демонструють скорочення у 2 рази (2019 р. проти 2014 р.), з Німеччини інвестиції зменшилися на 73,3% (мал. 2.4). Варто відзначити, що до 2017 року, частка Німеччини в загальному об'ємі інвестицій становила в середньому 11,6%, нині частка становить 5,4%.

Мал.2.4. Прямі іноземні інвестиції із основних країн-інвесторів за 2012-2019 рр.

ПІІ з Великої Британії та Франції під впливом економічної кризи 2013р., також відчули скорочення, проте у 2019 р., показник знову досяг докризового рівня. Позитивні темпи зростання протягом 2012-2019 рр. є характерними для Російської Федерації, Віргінських островів та Швейцарії.

До умовно офшорних зон чи до групи низькоподаткових юрисдикцій належать Нідерланди, Швейцарія, Австрія, Велика Британія. Ці країни надають значні податкові пільги та характеризуються відносною стабільністю. Частка інвестицій в загальному обсязі, із даних країн становить 28%. Варто відзначити що дані юрисдикції відносяться до вузькоспеціалізованих офшорних зон, які стосуються інвестиційної та банківської діяльності [72, с 183].

Таким чином, ми робимо висновок, що для ПІІ в Україну є характерним репатріювання раніше експортованого капіталу, тобто основними інвесторами є суб'єкти господарювання, що намагаються оптимізувати обсяги сплачених податків. Звичайно, сам факт того, що до головних інвесторів економік відносяться

офшорні зони, не є негативними. Хоча це має свої недоліки, такі як не прозорість джерел надходжень інвестицій, спекулятивність потоків ввезеного капіталу [73, с. 122]. Тим не менш, варто відзначити, що у 2016 р. з Кіпром було укладено по одній угоді в секторах машинобудування, фармацевтики, металургії, АПК, ІТ та страхування [74].

Дослідження галузевої структури надходження ПІІ в економіку України станом на 2019 р., виявило, що інвестиційні кошти у своїй більшості були спрямовані у фінансову та страхову діяльність - 27,4%, у промисловість - 25,4% (в основному у переробну промисловість) та в оптову та роздрібну торгівлю -14,6% [68].

Розглянувши особливості галузевої структури ПІІ в Україні, слід дослідити галузеву направленість цих інвестицій в Україну, а також здійснити порівняння такої структури із світовими тенденціями та зі структурою ПІІ з України. У 2019 р., найбільша частка ПІІ спрямована у фінансову та страхову діяльність - 10324,4 млн. дол. США або 27,4%, у промисловість - 9550,2 млн. дол. США, або 25,4% від їх загального обсягу, у оптову та роздрібну торгівлю - 5485,5 млн. дол. США, або 14,6%, на підприємства торгівлі та ремонту автотранспорту - 5659,5 млрд.дол.США, або 13,05%, в операції з нерухомим майном - 3 670,6 млн. дол. або 9,7%, в науковій і технічній діяльності - 2196,2 млн. дол. США, або 5,8% (Додаток В).

Дані таблиці про галузеву структуру ПІІ в Україну періоду 2012-2019 рр. свідчить про майже незмінний розподіл вкладень інвестицій в галузі економіки. Варто зазначити особливості які можна спостерігати.

Мал.2.5. Галузева структура прямих іноземних інвестицій в економіці України за 2012 та 2019 рр. (у %).

Значне скорочення ПІІ у промисловість пояснюється скороченням надходжень у металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів. Аналізуючи структуру надходжень ПІІ в промисловість, то 20,2% з них надходить у переробну промисловість, 4,0% - у добувну промисловість.

Дослідимо аналіз руху ПІІ від найбільших держав-інвесторів, які розмістили акціонерний капітал в Україні. Зокрема, аналіз кіпрських інвестицій свідчить про спрямування основного обсягу коштів у промисловість (24,0%), Фінансову та страхову діяльність (18,4%) та в операції з нерухомим майном (17,6%).

Згідно із проведеного аналізу, можемо зробити висновок, що інвестиційні кошти зосереджені переважно у сферах з високою оборотністю коштів та високою капіталовідаччею. ПІІ спрямовані у вже розвинені сфери діяльності та у ті галузі які працюють на внутрішній ринок. Дані галузі не є пріоритетними для економічного

розвитку країни, так як не здійснюють вагомого впливу на експортний потенціал країни. Іноземні інвестори не зацікавлені у створенні конкурента на зовнішньому ринку. Тому на сьогодні вони не виконують роль головного рушія технологічного розвитку і вкладають кошти у низькотехнологічні та енергоємні сфери виробництва.

Для іноземного інвестора фінансова сфера була досить приваблива, і в більшості випадків пряме іноземне інвестування в дану галузь здійснювалося шляхом купівлі іноземними компаніями українських банків. Зокрема, однією із найрезонансніших угод у 2016 році була купівля Китаєм Українського банку реконструкції та розвитку (на український ринок увійшла китайська компанія Bohai Commodity Exchange Co. Ltd) [76].

Для сфери роздрібної та оптової торгівлі є характерним місткий внутрішній ринок та відповідно зростання обсягів споживання у супермаркетах та великих спеціалізованих магазинах. Так, характерним є активна діяльність іноземних інвесторів у цій сфері. Варто виділити таких гігантів у роздрібній торгівлі як Метро Кеш енд Кері (німецький капітал), та Auchan (французька мережа, яка нещодавно викупила українського дистриб'ютора).

Згідно із проведеним аналізом у промисловості відбулося значний відтік ПІІ. Це можна пояснити згортанням своєї діяльності рядом іноземних компаній. Зокрема, ще у 2014 рр., Україну залишили автовиробники Honda та BYD [77]. У 2015 році найбільші «втрати» для України відбулися в нафтогазовому секторі, відбулося згортання діяльності нідерландської компанії Shell , американської корпорації Chevron, американська компанія ExxonMobil [78]. У 2016 році, Україну покинули шведська компанія Tetra Pak, фінляндські компанії Ruukki та Tikkurila, французька компанія Electricite de France [79].

Нераціональний розподіл в галузевій структурі ПІІ не повторює глобальних тенденцій до зменшення частки іноземних інвестицій у низькотехнологічних

секторах (легка та харчова промисловість, чорна та кольорова металургія, нафтохімічна промисловість), та збільшення у високотехнологічні відповідно. Так, з кожним роком відбувається зростання надходження інвестицій у сфері послуг (станом на 2016 р., частка ПП в сфері послуг становить 65%) та високотехнологічному виробництві. Найбільша кількість злиттів і поглинань відбулося в фармацевтиці, хімічній галузі, харчовій промисловості та електроніці [80, с. 24]. На фоні таких процесів, варто відзначити, що в Україні основна частка ПП направлена в 3 та 4 технологічні уклади, а частка ПП у високотехнологічному експорті становить 0,04%.

Отже, характер діяльності іноземних інвесторів на території України, зокрема вивід своїх капіталів позначилася галузевій структурі ПП, тому варто проаналізувати як це позначилося на регіональній структурі ПП.

Аналіз регіональної структури свідчить, що для останніх 8 років характерним є збереження диспропорцій у залученні прямих іноземних інвестицій до адміністративно-територіальних одиниць держави. Про це свідчать дані Додатку Г. Як свідчать дані таблиці, в період 2012-2019 рр. показники по всіх регіонах країни відбулися лише незначні зміни, які повторюють динаміку загальних показників ПП.

Отже, явно виражена диспропорція у географії розміщення іноземних акціонерних капіталів негативно впливає на розвиток виробничого циклу в регіонах нашої держави, адже відсутність притоку коштів безпосередньо до виробничих суб'єктів, що розміщені в периферії, які зазвичай належать до ланки середнього бізнесу, зазвичай унеможлиблює здорову конкуренцію, створення нових робочих місць та надходжень до місцевих бюджетів.

Аналіз галузевої структури вказує, що найбільша частка ПП в Україну надходить у фінансову та страхову діяльність і в промисловість. Тоді як економічний потенціал галузей сільського господарства та будівництва

залишаються для іноземних інвесторів неконкурентоспроможними. Іноземний капітал за своєю територіальною структурою тяжіє до столиці.

Можна зробити висновки, що період складної економічної ситуації, в якій перебувала Україна, позначилася і на діяльності зарубіжних інвесторів в Україні. Проведений аналіз свідчить про збереження негативних тенденції у динаміці прямих іноземних інвестицій як з України так і в Україною протягом досліджуваних років. Аналіз регіональної, галузевої та географічної структури ПІІ, також свідчить про збереження уже існуючої структури розподілу інвестицій відповідно до країн, галузей та адміністративно-територіальних одиниць.

2.2. Аналіз впливу прямих іноземних інвестицій на економічний розвиток України

В сучасному глобалізованому світі рівень розвитку країни визначається структурою економіки, питомою вагою високотехнологічної продукції, замученістю в міжнародний інформаційний обмін, наявністю розвиненої ринкової інфраструктури, рівнем освіти та якістю робочої сили. Ці показники залежать від доступності та умов отримання інвестицій, які в свою чергу являються головним фактором економічного розвитку країни.

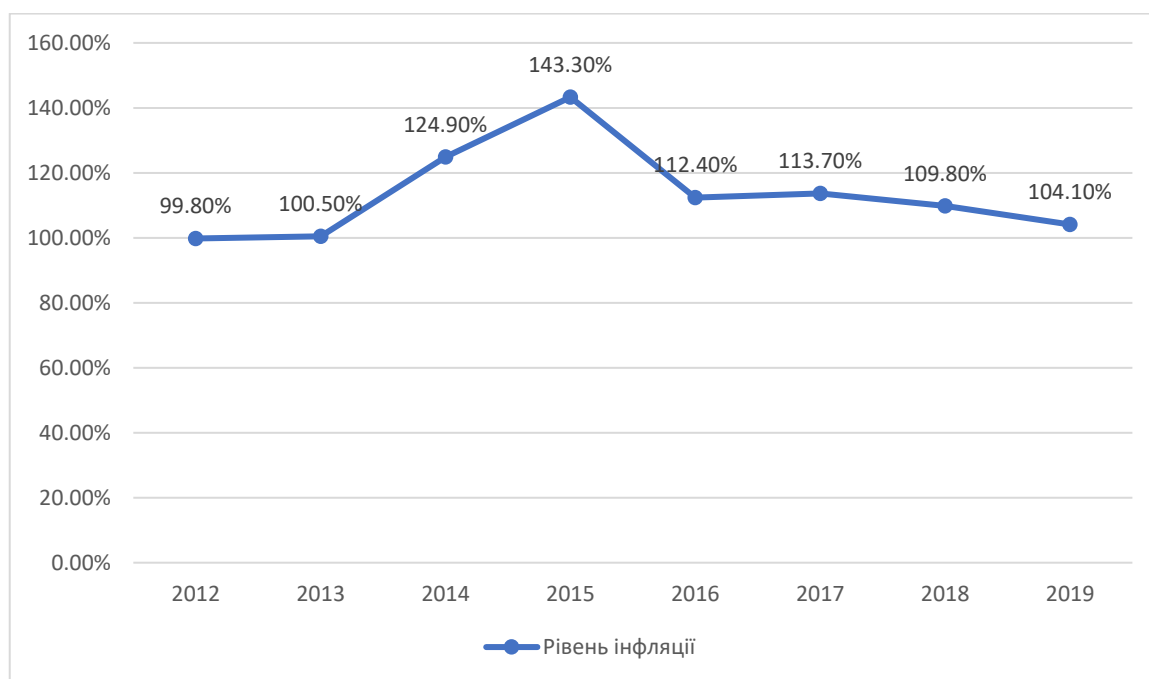
Дослідження впливу прямих іноземних інвестицій на економічний розвиток потребує перш за все, аналіз об'єкту інвестування - економіки України. Проведемо комплексний аналіз основних показників, які характеризують розвиток української економіки.

Одним із показників розвитку економіки країни є ВВП та ВВП на душу населення. Як свідчить аналіз (табл.2.2), гібридна агресія з боку РФ значно позначилася на темпах та динаміці економічного зростання України. Так, у період 2012-2015 рр., в Україні спостерігалось щорічне зростання показників ВВП та ВВП на душу населення. Середньорічне зростання ВВП, протягом 2012-2015 рр. становила 1,1%; ВВП на душу населення - 1,2%.

Одну з причин низького рівня ВВП диспропорцію структури економіки, яка характерна сировинною спрямованістю експорту, низькою продуктивністю праці та неефективністю використання альтернативних ресурсів. Свідченням цього може бути баланс зовнішньої торгівлі, який свідчить нераціональну економічну структуру та низьку конкурентоспроможність продукції. За результатом 2019 р. в Україні спостерігалось від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі товарами у розмірі 2888,1 млн, дол. США. [19]. Імпорт товарів переважає над експортом протягом усього досліджуваного періоду 2012-2019 рр., окрім 2018 р., коли сальдо зовнішньої торгівлі було додатнім та становило 610,6 млн. дол. США. З України експортується

переважно продукти рослинного походження (22,3% від усього експорту), жири та олії тваринного та рослинного походження (10,9%), недорогоцінні метали та вироби з них (22,9%), машини обладнання та механізми (10,0%), мінеральні продукти (7,5%). Робимо висновок про сировинну спрямованість експорту.

Згідно даних Державної служби статистики станом на 2019 рік рівень інфляції склав 104,10% (мал. 2.6). Як бачимо на графіку, період 2014-2015 рр., характеризувався «інфляційним перегрівом», який був спричинений економічною кризою. У 2016 р., наростаючі темпи інфляції були призупинені, досягнувши показника 2013 р.

Мал.2.6. Рівень інфляції в Україні за 2012-2019 рр.

Поряд із негативними тенденціями падіння ВВП, нераціональною структурою економіки, негативним зовнішньоторговельним сальдо, зростання інфляції та валютного курсу варто оцінити якість людського капіталу, а саме ситуацію на ринку праці України. Стан ринку праці та сфери зайнятості належить до важливого чинника при оцінці розвитку економіки та її

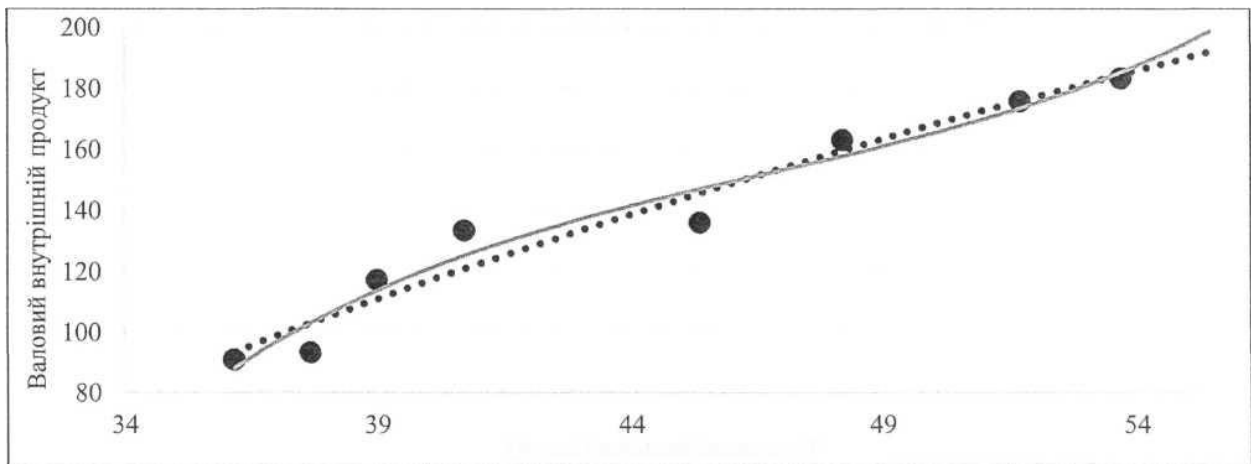
конкурентоспроможності. У 2019 р., рівень безробіття в Україні, згідно із методологією МОП становив 9,3% від економічно активного населення [19].

Структура зайнятості в Україні вважається нераціональною. Так, більша частина населення, у 2019 році була занята у оптовій та роздрібній торгівлі (21,6%), сільському господарстві (17,6%) та промисловості (15,3%).

Аналіз тенденцій та динаміки основних показників розвитку української економіки свідчить про не розвинений її характер, для якої є характерним структурні диспропорції та наслідки економічної кризи. Інвестиційна активність є тим інструментом який здатний позитивно вплинути на економічну динаміку та вивести країну із затяжної кризи. Проте для впровадження механізмів залучення іноземного капіталу в економіку необхідним є оцінка впливу ПІІ на розвиток економіки.

Із проведеного аналітичного аналізу можна зробити висновок, про те що використовуються в економіці України неефективно. Тому в контексті даного дослідження вважаємо за доцільне проведення економіко-математичного аналізу впливу ПІІ на показники економічного зростання країни (ВВП, обсяги експорту та імпорту, зайнятості, доходів населення).

Першим нашим кроком, було створення числової економіко-математичної залежності обсягів ВВП від обсяг ПІІ та побудови діаграми розсіювання (мал. 2.7). Як бачимо, згідно побудованої діаграми, між двома досліджуваними показниками існує зв'язок, так як усі спостереження на кореляційному полі розташовуються вздовж лінії. При цьому парний коефіцієнт кореляції є близьким до одиниці, що згідно із шкалою Чеддока, характеризує зв'язок як дуже сильний.

Мал. 2.7. Взаємозв'язок між обсягами прямих іноземних інвестицій та обсягом валового внутрішнього продукту, за 2012-2019 рр.

Згідно побудованої діаграми, визначимо рівняння залежності ВВП (GDP) від ПІІ (FDI). Економетрична модель залежності виглядає наступним чином:

$$GDP = 5Д686 * FDI - 91,083; R = 0,973 \quad (2.1)$$

$$GDP = 230,1 * \ln(FD/) - 732,13; R = 0,976 \quad (2.2)$$

$$GDP = -0Д07 * F\text{>}/2 + 14,77 * FDI - 302,18; R = 0,977 \quad (2.3)$$

$$GDP = 0,0204 * FD/3 - 2,8622 * FDI2 + 137,54 * FDI - 2107,9; R = 0,98 \quad (2.4)$$

Розраховані моделі (2.1-2.4) засвідчують позитивний вплив між обсягами збільшення ПІІ на збільшення ВВП.

Також, під час проведення аналізу можна було спостерігати «лаги» у реакції ВВП на притік ПІІ. Відповідно для цього, для більш глибокого аналізу зв'язку між обсягами ВВП та ПІІ, розрахуємо коефіцієнт взаємної кореляції. Таким чином ми зможемо оцінити характер ПІІ в залежності від терміну їх вкладення. Коефіцієнт крос-кореляції розрахуємо за формулою (2.5):

$$r_{xy} = \frac{(n-r) * \sum_{t=1}^{n-r} x_t y_{t+r} - \sum_{t=1}^{n-r} x_t * \sum_{t=1}^{n-r} y_{t+r}}{\sqrt{[(n-r) \sum_{t=1}^{n-r} x_t^2 - (\sum_{t=1}^{n-r} x_t)^2][(n-r) \sum_{t=1}^{n-r} y_{t+r}^2 - (\sum_{t=1}^{n-r} y_{t+r})^2]}} \quad (2.5)$$

Для розрахунку беремо $r = 0,4$ г - лаг, отримані результати продемонстровані у табл.2.1. Як видно, кореляційний зв'язок між змінними є найбільш сильним лише у перший рік надходження ПІІ.

Таблиця 2.1

Значення взаємнокореляційної функції залежності обсягів ВВП від обсягів надходжень ПІІ

r	0	1	2	3	4
r_t	0,97	0,68	-0,21	-0,88	-0,96

Отже, аналіз значення взаємнокореляційної функції дає змогу зробити висновок, про те що обсяги ПІІ мають сильний вплив на ВВП в середньому лише в перші 2 роки. Таким чином робимо висновок про короткостроковий характер впливу ПІІ на ВВП, який в свою чергу дає підстави оцінювати неефективність залучення та використання середньо- та довгострокових інвестицій в країну.

Розрахуємо коефіцієнт кореляції, який характеризує тісноту зв'язку між величиною прямих іноземних інвестицій та рівнем інфляції. Побудована діаграма розсіювання свідчить про наявність сильного непрямого зв'язку. Коефіцієнт лінійної кореляції становить -0,79. Економетричну модель залежності можна описати рівнянням (2.6).

$$Inf = -0,0172 * FDI + 1,89; R = -0,79 \quad (2.6)$$

Існує зворотній зв'язок між досліджуваними величинами, тобто зростання надходжень інвестицій зменшує рівень інфляції в країні. Іншими словами, згідно розрахованої моделі 2.6: зростання обсягів ПІІ на 10% призводить до зменшення рівня інфляції на 0,09%.

Побудуємо багатофакторну модель впливу ПІІ на ВВП. Для дослідження обрали річні показники за період 2012-2019 рр.: потоки прямих іноземних інвестицій (FDI), обсяги валового внутрішнього продукту (GDP), рівень інфляції (Inf), обмінний курс долара США на гривню (K) та індекс промислової продукції (IND). Необхідно побудувати лінійну багатофакторну модель залежності валового внутрішнього продукту від вказаних факторів.

Таблиця 2.2

Кореляційна матриця досліджуваних показників

(GDP) (y)	1				
FDI (x1)	0,973162	1			
K (x2)	0,78232	0,728129	1		
Inf (x3)	-0,7509	-0,78751	-0,71245	1	
Ind (x4)	0,325899	0,441514	0,17061	- 0,48797	1

В цілому, кореляційний аналіз показав, що економічний залежний у найбільшій мірі від прямих іноземних інвестицій та обмінному курсу валют. Так, було розрахована кореляція на рівні 0,728, що свідчить про наявність сильного прямолінійного зв'язку.

Наступним етапом є обчислення критерію Пірсона χ^2 за формулою:

$$\chi^2 = - \left[n - 1 - \frac{1}{6} (2m + 5) \right] + \ln |R|,$$

де n - кількість спостережень

m - кількість досліджуваних факторів

R - кореляційна матриця

Відповідно до проведених розрахунків критерій Пірсона становить 10,92 що більше за табличне ($\chi^2_{\text{табл}} = 12,6$) при рівні значущості 0,05 і кількості ступенів свободи 6 ($1/2 * m * (m-1)$). Так, як $\chi^2 < \chi^2_{\text{табл}}$, то мультиколінеарність відсутня з ймовірністю 95%.

Таким чином, це дає нам змогу побудувати багатфакторну модель залежності досліджуваних показників. Для цього ми використовується пакет надбудов «Аналіз даних» у MS Excel. Отже, модель має вигляд:

$$GDP = 5,072 * FDI + 134,313 * K + 14,715 * Inf - 0,293 * IND - 88,571 \quad (2.8)$$

Побудована модель (2.8) залежності економічного розвитку України від потоків прямих іноземних інвестицій свідчить про їх позитивний вплив. Іншими словами, збільшення обсягів прямих іноземних інвестицій на 10%, при незмінних показниках інших факторів, збільшить обсяги ВВП на 0,8%.

У 2019 р. спостерігається поживавлення активності на ринку ЗіП у порівнянні із 2018 р. Найбільша кількість угод було укладена у сектор банківських послуг, страхування та фінансових послуг (39,28%), що у свою чергу підтверджує те що найбільша кількість ПІІ спрямована у фінансову галузь. 2019 р. супроводжував купівлею активів українських банків зарубіжними суб'єктами. Зокрема, це угода на 58 млн грн - купівля австрійським інвестором Інвестбанку.[76].

Не менш небезпечною ситуація є і у експортоорієнтованих галузях - металургії та гірничо-добувного комплексу. В даній галузі, оснiвним гравцем є також суб'єкти російського походження: Індустріальний союз Донбасу, ПрАТ «Донецксталь», Evraz Group, ПАТ «Дніпрометиз», ПАТ «Донецький електрометалургійний завод» [87]. Таким чином, незважаючи на незначну частку частку РФ у ПІІ (11,6%), російський капітал має суттєвий вплив над деякими стратегічно важливими галузями української економіки. Така ситуація становить загрозу економічній та національній безпеці України.

Отже, проаналізувавши вплив ПІІ на обсяги ВВП та на структуру українського ринку, також вважаємо за доцільне прослідкувати зв'язок інвестицій із зовнішньоекономічною діяльністю України, тобто експортом та імпортом.

Розглянемо логарифмічну та степеневу функцію впливу ПІІ на обсяги експорту, які можна описати рівняннями:

$$EXP = 94,1661 * \ln(FDI) - 291,98; R = 0,931 \quad (2.7)$$

$$EXP = 13,8768 * e^{0,0339 * FDI}; R = 0,9161 \quad (2.8)$$

Отримані моделі свідчать про позитивний вплив досліджуваних показників. Модель (2.7) демонструє найсильніший зв'язок, та дає змогу зробити висновок, що збільшення обсягів ПІІ на 10%, спричиняє збільшення обсягів експорту на 4,3%. Це свідчить про позитивний вплив іноземних інвестицій на розвиток експорту України та вихід її на міжнародний ринок товарів та послуг.

Поряд із дослідженням впливу ПІІ на експорт було здійснено аналіз впливу на імпорту діяльність України (ІМР). Так, само як у випадку із впливу на експорт, спостерігається позитивна щільна кореляційна залежність між ПІІ на імпортом, що доводить рівняння (2.9):

$$IMP = 122,25 * \ln(FDI) - 401,38; R = 0,955 \quad (2.9)$$

Ймовірність впливу обсягів ПІІ на український імпорт знаходиться на рівні 95,5%. Збільшення потоків прямих іноземних інвестицій буде стимулювати обсяги імпорту на 7,2%. Таке зростання може відбутися завдяки оновлення матеріально-технічної бази імпортоорієнтованих підприємств, на які надійшли іноземні інвестиції.

Важливим є також зв'язування фактора впливу ПІІ на торговельний баланс (ТВ). Так, згідно із отриманої моделей (2.10)-(2.12), спостерігається сильна обернена кореляційна залежність між досліджуваними показниками на рівні 92,6% ймовірності.

$$TB = -9,218 * FDI + 32,013; R = 0,926 \quad (2.3)$$

$$TB = -40,86 * \ln(FDI) + 145,69; R = 0,925 \quad (2.9)$$

$$TB = 0,0044 * FDI^2 - 1,3172 * FDI + 40,708; R = 0,926 \quad (2.3)$$

Так, нами було визначено, що у короткостроковому періоді, ПІІ здійснюють негативний зворотній ефект на сальдо торговельного балансу. Проте провівши розрахунки взаємнокореляційної функції залежності обсягів ПІІ на торговельний баланс, нами було доведено зворотній позитивний ефект у довгостроковому періоді (табл.2.3).

Таблиця 2.3

Значення взаємнокореляційної функції залежності торговельно балансу від обсягів надходжень ПІІ

r	0	1	2	3	4
r_t	-0,93	-0,34	0,52	0,85	0,79

Як бачимо, у довгострокову періоді ПІІ сприяють профіциту торговельного балансу, що відбувається за рахунок збільшення обсягів експортної діяльності з України. Такий ефект з'являється після 3 року надходження інвестицій у країну.

Визначивши вплив ПІІ на ключові макроекономічні параметри України, варто визначити їх вплив на технологічний розвиток країни. Обчислимо кореляційну залежність сили впливу обсягів прямих іноземних інвестицій на показники технологічного розвитку (табл.2.4).

Таблиця 2.4

Кореляційна залежність сили впливу прямих іноземних інвестицій на показники технологічного розвитку, за 2012-2019 рр.

Показник	Коефіцієнт кореляції	Сила впливу (Зв'язку)
Обсяг високотехнологічного експорту	0,626	Помітний
Частка високотехнологічного експорту у загальному експорті, %	-0,24	Відсутній
Кількість підприємств що займаються інноваційною діяльністю	0,511	Помітний прямий
Частка підприємств, що займаються інноваційною діяльністю до загальної кількості підприємств	0,066	Відсутній

Кількість заявок на патенти від національних замовників	0,741	Сильний прямий
Кількість заявок на патенти від іноземних замовників	0,435	Слабкий прямий
Частка витрат на виконання наукових досліджень і розробок у ВВП	0,100	Відсутній
Валові витрати на виконання наукових та науково-технічних робіт	0,004	Відсутній

Помітний прямий вплив обсягів ПІІ характерний для такого інноваційного компоненту як кількості підприємств, які займаються інноваційною діяльністю (коефіцієнт кореляції - 0,511). Водночас між обсягами прямих іноземних інвестицій не прослідковується зв'язків із часткою таких підприємств до загальної кількості підприємств.

Отже, проведений аналіз впливу обсягів прямих іноземних інвестицій на інноваційну компоненту економічного розвитку України, свідчить про те що іноземні інвестори на даний момент не забезпечують технологічний трансфер технологій, і відповідно не виступають технологічним рушієм розвитку країни. Таким чином, ми підтвердили гіпотезу висунуту під час проведення статистичного аналізу потоків прямих іноземних інвестицій в Україну.

Крім загального впливу ПІІ на економічне зростання, варто дослідити їх вплив на зайнятість та доходи населення. Так, економіко-математична модель впливу ПІІ на зайнятість населення (E_{tr}) подана у наступних рівняннях:

$$E_{tr} = 211,64 * FDI + 9716; R = 0.771 \quad (2.9)$$

$$E_{tr} = 2647,7 * FDI^{0,5214}; R = 0,786 \quad (2.10)$$

Вважаємо за доцільне проведення детальнішого аналізу впливу надходжень ПІІ на зайнятість населення. Визначимо силу впливу ПІІ на показник зайнятості за основними видами діяльності (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Кореляційна залежність обсягів прямих іноземних інвестицій на зайнятість населення за видами економічної діяльності

Вид економічної діяльності	Коефіцієнт кореляції	Сила впливу (зв'язку)
Сільське, лісове та рибне господарство	0,901	Дуже сильний прямий
Промисловість	0,954	Дуже сильний прямий
Будівництво	0,223	Дуже слабкий прямий
Торгівля та ремонт автомобілів	0,915	Дуже сильний прямий
Транспорт та зв'язок	-0,227	Дуже слабкий обернений
Тимчасове розміщення та організація харчування	0,967	Дуже сильний прямий
Інформація та телекомунікація	-0,433	Слабкий обернений
Фінансова і страхова діяльність	0,504	Слабкий прямий
Операції з нерухомим майном	-0,749	Сильний обернений
Освіта	-0,459	Слабкий обернений
Охорона здоров'я	0,535	Помітний прямий

Таким чином, ми дослідили що ПІІ в Україні здійснюють свій вплив на зайнятість населення. Ще одним доказом такої позитивної кореляції, є дослідження аудиторської компанії Ернст енд Янг інвестиційної привабливості європейського регіону, до дослідження включалася і Україна. За даними їхнього дослідження у 2019 р. ПІІ які надійшли в Україну, стимулювали створенню 4547 робочих місць. Даний показник є на 435% вищим ніж у 2018 р. (було створено 850 робочих місць) [88, с. 15]. Таке зростання є найвищим серед усіх європейських країн. Проте незважаючи на таку стрімку позитивну динаміку, Україна залишається у аутсайдерах серед країн Європи по залученнях реальних прямих іноземних інвестицій.

На фоні визначення впливу прямих іноземних інвестицій на зайнятість варто визначити їх зв'язок із доходами населення (R). Так, економетричний аналіз впливу обсягів ПІІ на доходи населення описано у наступному рівнянні (2.11):

$$R = 6,3182 * FDI - 144,12; R = 0,975 \quad (2.11)$$

Можемо спостерігати лінійну дуже сильну прямолінійну залежність двох досліджуваних факторів. Таким чином, можемо зробити висновок, що надходження прямих іноземних інвестицій здатне впливати на доходи населення та підвищення їх добробуту.

Аналізуючи вплив ПІІ на ринок праці в Україні, вважаємо за доцільне також прослідкувати вплив прямих іноземних інвестицій на безробіття (U). Найбільш точно такий зв'язок описує поліноміальна модель впливу, яка описується наступним рівнянням (2.12):

$$U = -2,7051 * FDI^2 + 234,36 * FDI - 3233,1; R = 0,779 \quad (2.12)$$

Дана модель описує сильний обернений зв'язок між обсягами ПІІ та кількістю безробітних.

Отже, проведене емпіричне дослідження впливу прямих іноземних інвестицій на економічний розвиток України, дає підстави робити висновок, що на даному етапі вони не стали повноцінним джерелом розвитку країни. Неконтрольований та несистематизований характер припливу інвестицій може слугувати загрозою для економічного розвитку у довгостроковій перспективі.

2.3. Оцінка впливу інвестиційної привабливості України на ефективність залучення та використання прямих іноземних інвестицій

Економічний розвиток країни залежить не лише від характеру та сили впливу потоків прямих іноземних інвестицій, але і від ефективності їх залучення та використання в економіці. Адже максимізація та накопичення ПІІ ще не означає найбільш ефективне їх використання для стимулювання економічного розвитку. Окрім того надходження у країну реальних інвестицій, які слугують економічному зростанню передбачається наявність інвестиційно привабливих умов діяльності у країні.

Оцінивши ефективність залучення ПІІ за статистичним даними та оцінки впливу на показники економічного розвитку вважаємо доцільним проведення аналізу за допомогою розрахунку коефіцієнтів ефективності. Для цього є необхідним проаналізувати достатність інвестиційних ресурсів, які надходять у економіку України, для цього є необхідним знаходження ЮНКТАД-індексу надходження інвестицій, що розраховується за формулою:

$$\text{ЮНКТАД — індекс} = \frac{FDI_i / FDI_w}{GDP_i / GDP_w},$$

де FDI_i – надходження інвестицій до i -ї країни,

FDI_w – загальносвітові потоки інвестицій,

GDP_i – ВВП i -ї країни,

GDP_w – світовий валовий продукт.

Якщо індекс менше 1, то це свідчить про недоотримання інвестицій в економіці, зважаючи на розмір ВВП країни. Така країна відповідно визначається такою, що не ефективно залучає інвестиції в економіку, і для якої є характерним низька інвестиційна привабливість, та низка чинників які гальмують інвестиційні процеси.

Отже, згідно з отриманими даними можна зробити висновок, що Україну надходило значно більше інвестицій, ніж вона здатна освоїти. Приплив ПІІ перевищує ринкові можливості країни для освоєння залучених ресурсів. Така ситуація може свідчити про те, що в Україну надходить значний об'єм псевдоінвестицій, які не здійснюють впливу на економічний розвиток країни. Крім того, це може означати, що Україна не володіє перевагами для іноземного інвестування, такими як політичною стабільністю, легкістю ведення бізнесу, ефективним захистом прав інвесторів, сприятливим податковим режимом.

Високий показник ЮНКТАД-індексу, також свідчить про те що залученні інвестиції несуть загрозу економіці країни, адже надмірні потоки іноземного капіталу можуть спричинити зростання інфляції, «перегрів» економіки та появи спекулятивних коштів.

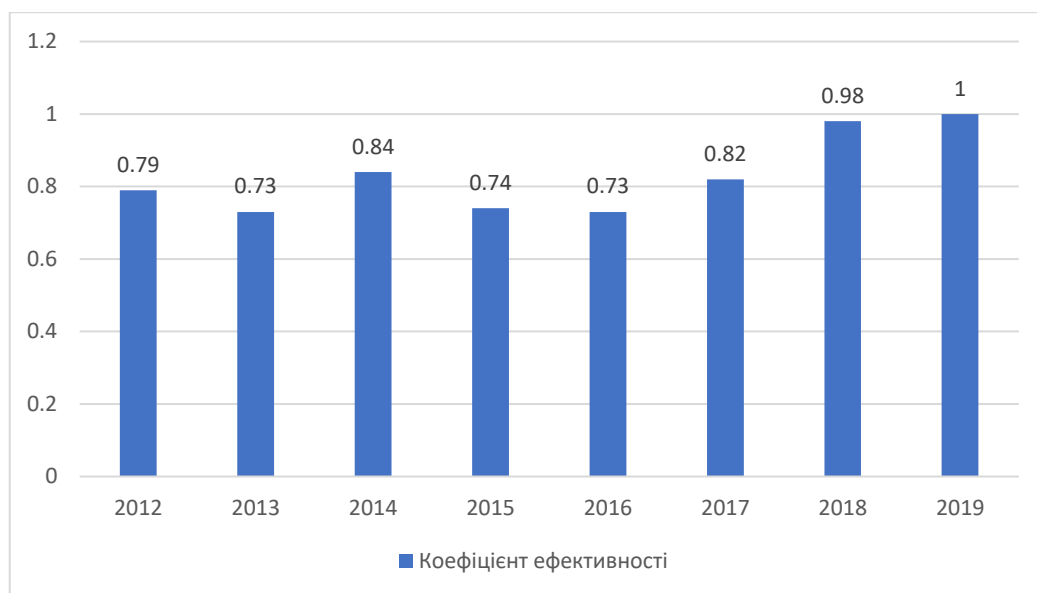
Окрім знаходження ЮНКТАД-індексу важливим є розрахунок коефіцієнтів ефективності іноземних інвестицій. Для цього використаємо методику Василиці О. Б., яка передбачає у собі знаходження коефіцієнту участі ПІІ в експорті країни, коефіцієнту участі ПІІ у експорті високотехнологічних товарів, коефіцієнту участі ГПІ в обробній промисловості. Методику розрахунку знаходиться у Додатку Д. Дані коефіцієнти дадуть змогу визначити ефективність використання ПІІ [73, с 94].

Оцінивши ефективність залучення ПІІ в економіку України, та виявивши недостатність їх надходження, варто визначити ефективність їх використання.

Розрахуємо відносну ефективність використання ПІІ у сільському господарстві, промисловості та високотехнологічному експорті, сфері високих технологій. Методика розрахунку приведена у Додатку Ж.

Результати розрахунку коефіцієнтів відносної ефективності зображені на мал. 2.8. Отже, як видно із результатів, виходячи із даних умов найбільш ефективно використовувалися інвестиції у сільське господарство у 2019 році якщо порівняно із усім досліджуваним періодом. Найменш ефективно інвестиції використовувалися

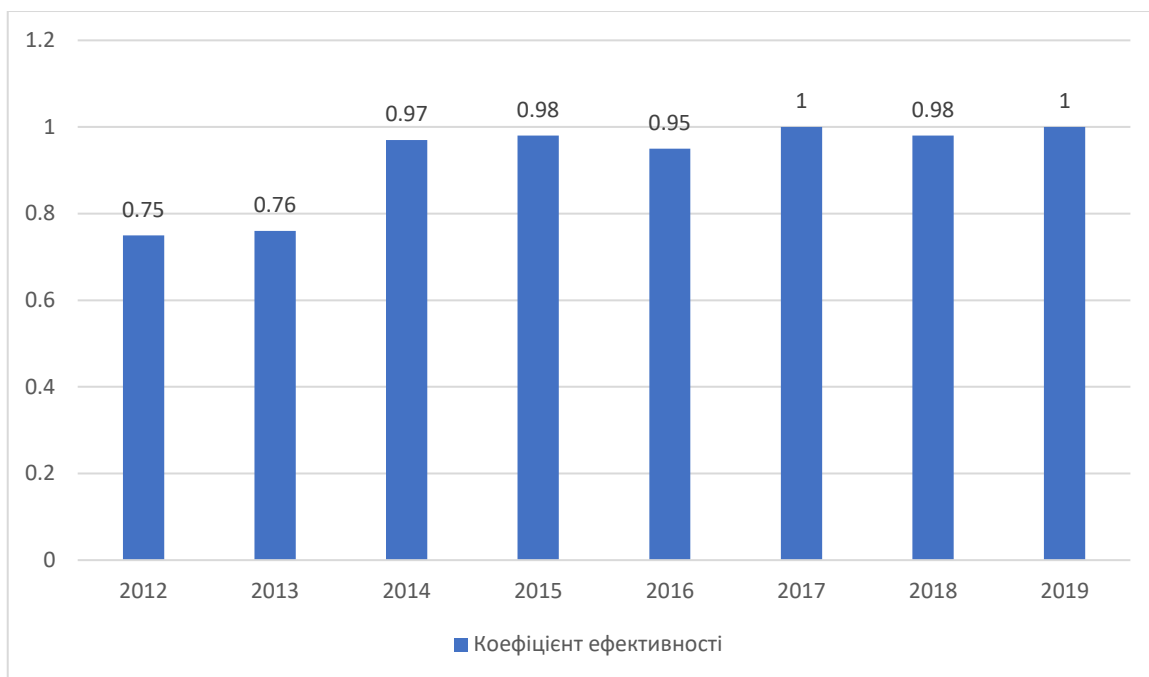
у 2013 р., 2015 р. та 2016 р. Варто зауважити, що незважаючи на надходженні найбільших обсягів інвестицій у дані роки, наявні ресурси використовуються найбільш неефективно.

Мал. 2.8. Коефіцієнт ефективності використання ПІІ у сільському господарстві України, у 2012-2019 рр.

Таким чином можемо зробити висновок, що потенціал залучення прямих іноземних інвестицій у сільське господарство використовується неповною мірою, та потребує заходів для стимулювання інвестицій у дану сферу.

Для аналізу ефективності використання ПІІ у промисловість було використано наступні результуючі показники: додана вартість у промисловості, частка високотехнологічного експорту у загальному експорті (Додаток И.2.3). Результати аналізу представлені у мал. 2.9.

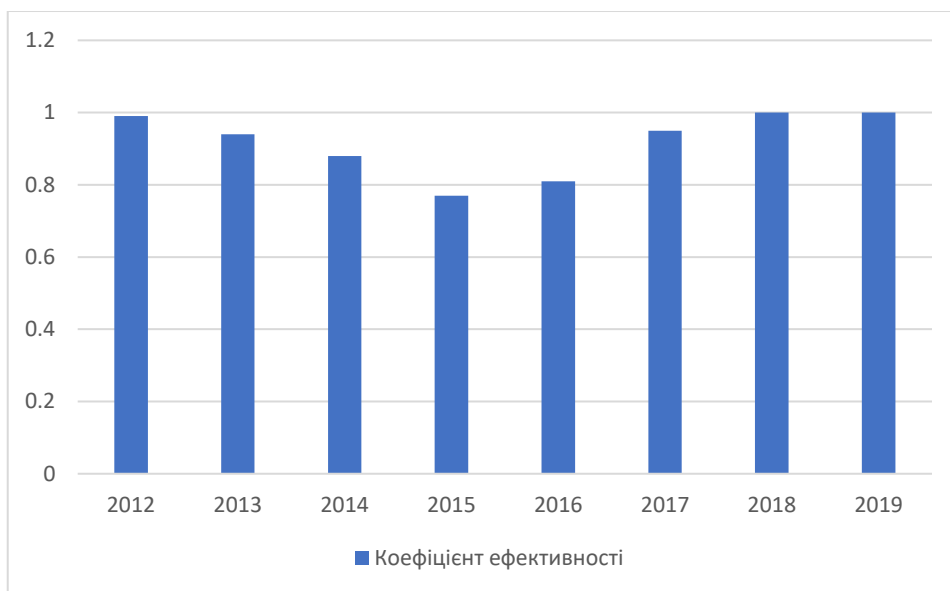

Мал. 2.9. Коефіцієнт ефективності використання ПІІ у промисловості та високотехнологічному експорті України, у 2012-2019 рр.

Дослідження потенціалу використання ПІІ у промисловості та високотехнологічному експорті, виявило, що найбільш відносно ефективними роками були 2017 р. та 2019 р. У 2012 р. та 2013 р., фінансові ресурси спрямовані у промисловість використовувались найменш ефективно.

Таким чином, можна оцінити, що Україна нераціонально використовуються наявні фінансові ресурси у промисловості та високотехнологічному експорті.

При визначення ефективності використання ПІІ у сфері високих технологій були використані наступні вихідні дані: кількість поданих заявок на патенти, валові витрати на виконання наукових та науково-дослідних робіт, частка підприємств, які займалися інноваційною діяльністю у загальній кількості підприємств (Додаток И.2.3). Результати аналізу представлені у мал. 2.10.

Мал. 2.10. Коефіцієнт ефективності використання ПІІ у сфері високих технологій України, у 2012-2019 рр.

Також можна судити про те, що прямі іноземні інвестиції не здійснюють впливу на високотехнологічні сфери, адже незважаючи на коливання обсягів надходжень інвестицій, не спостерігається покращення показників сфери високих технологій. Такий результат можна пояснити низьким технологічним розвитком країни, наявністю застарілих обладнань та низькою зацікавленістю іноземних інвесторів у стимулюванні розвитку даної сфери.

Таким чином, провівши аналіз ефективності залучення та використання прямих іноземних інвестицій в економіці України, нами було з'ясовано, що в цілому країна неефективно користується наявними фінансовими ресурсами. Це дає підстави робити висновок, про наявність великої кількості псевдоінвестицій, які не здійснюють позитивного впливу на економічний розвиток. Особливо це стосується тих галузей економіки, які є пріоритетними для зростання країни. Необхідність з'ясування причин низької активності іноземних інвесторів зумовлює проведення комплексної оцінки інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості України. Основними факторами, які впливають на формування інвестиційного клімату країни належать: організаційно-правовий фактор, політичний фактор,

економічний фактор, фінансовий фактор, соціальний фактор, розвиток ринкової економіки, загальні умови господарювання [90, с. 165].

Інвестиційна діяльність на території України врегульована на рівні законів України. Серед основних законів, які регулюють інвестиційну діяльність в Україні є: Закон України «Про інвестиційну діяльність» [32], Закон України «Про режим іноземного інвестування» [91]. Поряд із даними законами іноземні інвестори повинні здійснювати свою діяльність відповідно до норм Господарського кодексу України [34], Цивільний кодекс України [92], Законів України «Про банки і банківську діяльність» [93], «Про захист іноземних інвестицій в Україні» [94], «Про зовнішньоекономічну діяльність» [95], «Про загальні засади створення та функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» [96], законодавство про приватизацію та фондовий ринок тощо [97]. Більше того, іноземні інвестиції в Україні, захищаються нормами на міжнародному рівні, шляхом підписання міжнародних угод про сприяння та захист іноземних інвестицій.

Поряд із політичним фактором, важливим є такий чинник впливу на рішення іноземних інвесторів інвестувати є корупція. Так, за даними рейтингу Transparency International [102], за індексом сприйняття корупції, у 2019 році Україна займає 126 місце, що на 2 позиції нижче, ніж у попередньому році. Такий ранг що є дуже низьким показником, і відповідно таким високий рівень корупції перешкоджає ефективному введенню бізнесу на її території. Також це руйнує її інвестиційний клімат, а також руйнує власний розвиток. За даними дослідження, в Україні найбільш корупційними сферами є: політика, юриспруденція, поліцейська служба.

Згідно доповіді «Ведення бізнесу» у 2019 році, Україна займає 71 серед ряду країн. Варто зауважити, що порівняно з 2012 роком, Україна спромоглася піднятися на 81 позицію, що є безсумнівно позитивним результатом. До того, зміцнення своєї

позиції, держава спромоглася по всім показникам окрім індикатора «Забезпечення виконання контрактів», за яким Україна втратила свої позицію аж на 49 пунктів.

Таблиця 2.6

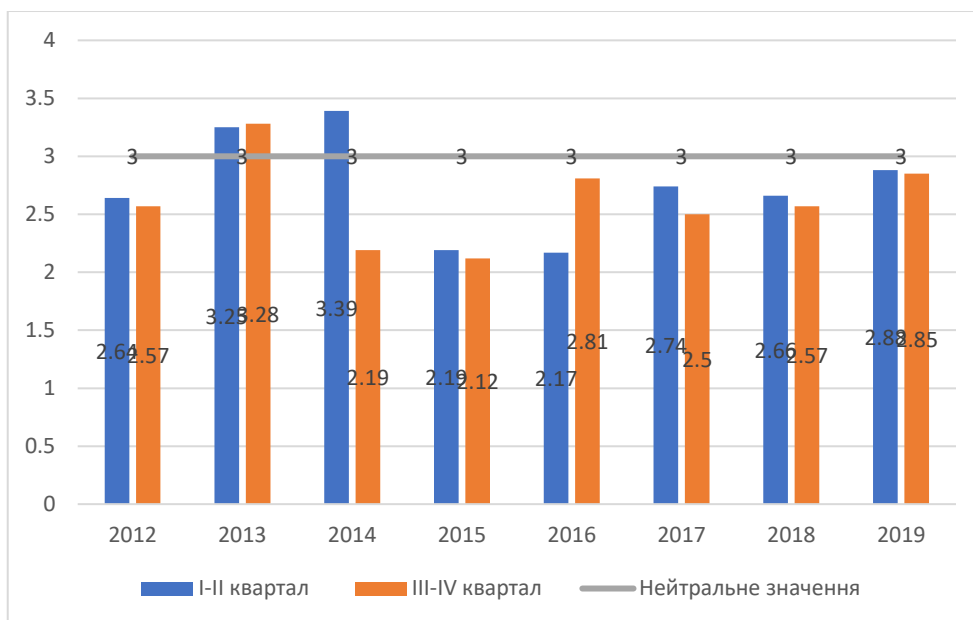
Рейтинг України згідно індексу глобальної конкурентоздатності, у 2012-2019 рр.

Роки	Ранг	Індекс	Зміна в рейтингу
2012	82	4,0	-
2013	89	3,9	-7
2014	82	4,0	+7
2015	73	4,1	+9
2016	84	4,1	-11
2017	76	4,1	+8
2018	79	4,0	-3
2019	79	4,0	-

За період 2012-2019 рр., зведений індекс по всім оціненим показникам залишався не зміним, і коливався у межах $\pm 0,1$. При цього змінювався лише позиція серед всіх країн. Порівняно з 2012, у 2019 р. Україна піднялася в рейтингу на 3 позиції.

Важливим фактором що визначає інвестиційну привабливість країни є рівень захищеності прав власності. Міжнародна позиція України, за даним показником визначений відповідно до рейтингу International Property Rights Index [109]. У 2019 р., серед 129 країн світу Україна посідає 113 місце отримавши 3,9 бали з 10 можливих., спустившись при цьому на 8 пунктів.

Європейською Бізнес Асоціацією [ПО] проводиться оцінка інвестиційної привабливості України, що в основному ґрунтується на моніторингу бізнес-клімату першими особами компаній-членів Асоціації. Нині індекс інвестиційної привабливості України знаходиться на позначці 3,15, що на 41,8% вище ніж на початку 2012 року (мал. 2.11).

Мал. 2.11. Індекс інвестиційної привабливості України за версією Європейської Бізнес Асоціації, за період 2012-2019 рр.

Отже, прямі іноземні інвестиції здійснюють вплив на економічний розвиток України, проте характер такого впливу визначається із ефективності використання та залучення інвестицій у економіку. Проведений аналіз свідчить про неефективність механізмів залучення та використання ПІІ в економіці України. Основні причини такої особливості надходжень ПІІ криється у низькій інвестиційній привабливості та несприятливому інвестиційному клімату України. Основними причинами такої ситуації є недосконалість законодавчої бази, політична нестабільність в країні, несприятлива економічна ситуація, а саме погіршення макроекономічних показників країни, високим рівнем інфляції та значним коливання валютних курсів.

РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНСЬКУ ЕКОНОМІКУ

3.1. Моделювання макроекономічних передумов залучення прямих іноземних інвестицій в контексті економічного розвитку України

Збільшення обсягів ПІІ та підвищення їх ефективності впливу на економічний розвиток України є особливо актуальною проблемою сьогодення. При цьому важливим питанням активізації інвестиційної діяльності, залишається визначення основних передумов залучення фінансових ресурсів у країну. Процес ефективного залучення ПІІ, тісно переплітається із створення привабливого середовища та сприятливого інвестиційного клімату в країні. На сьогоднішній день, іноземні інвестори не зацікавлені вкладати свій капітал в країну, де існує досить велика несприятливих факторів та ризиків. Високий рівень інфляції, політичні потрясіння, корумпований тиск з боку адміністративного апарату, зубожіння населення поступово руйнують інвестиційну привабливість України на міжнародному рівні.

Інвестиційний клімат в Україні залишається несприятливим, активність суб'єктів інвестиційної діяльності - низькою, а приплив іноземного капіталу в економіку - у край обмеженим. Незважаючи на наявність позитивних моментів від залучення ПІІ в економіку, наявність негативних факторів середовища зменшують ефективність їх використання, що спричиняють в деяких моментах зворотній негативний процес їх впливу.

Перш за все виділимо найбільш суттєві загрози формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні:

- Політична нестабільність;
- Недосконалість законодавства;
- Корупція;
- Кадрова проблема;

- Неефективність захисту прав власності;
- Відсутність сприятливого податкового режиму та тарифних обмежень;
- Недостатній рівень розвитку інфраструктури;
- Технологічна відсталість та низька технологічна адаптованість;
- Недостатнє інформаційне забезпечення;
- Відсутність державних інвестиційних програм.

Важливим завданням у дослідженні ми вбачаємо у проведенні систематизації загроз, адже це надасть змогу зрозуміти на які з чинників варто звертати увагу в першу чергу. Для цього використаємо відомий метод аналізу ієрархії [112] Томаса Сааті. Припустимо, що множина $Z = \{Z_1, Z_2, \dots, Z_n\}$ містить в собі загрози ефективному залученню ПП в Україні. Для цього сформуємо таблицю з переліком основних загроз та їх відповідне математичне позначення (табл. 3.1). Цим самим ми встановили підмножину $Z_1 = \{Z_1; Z_2; \dots, Z_{10}\}$ множини Z ($Z_1 \in Z$).

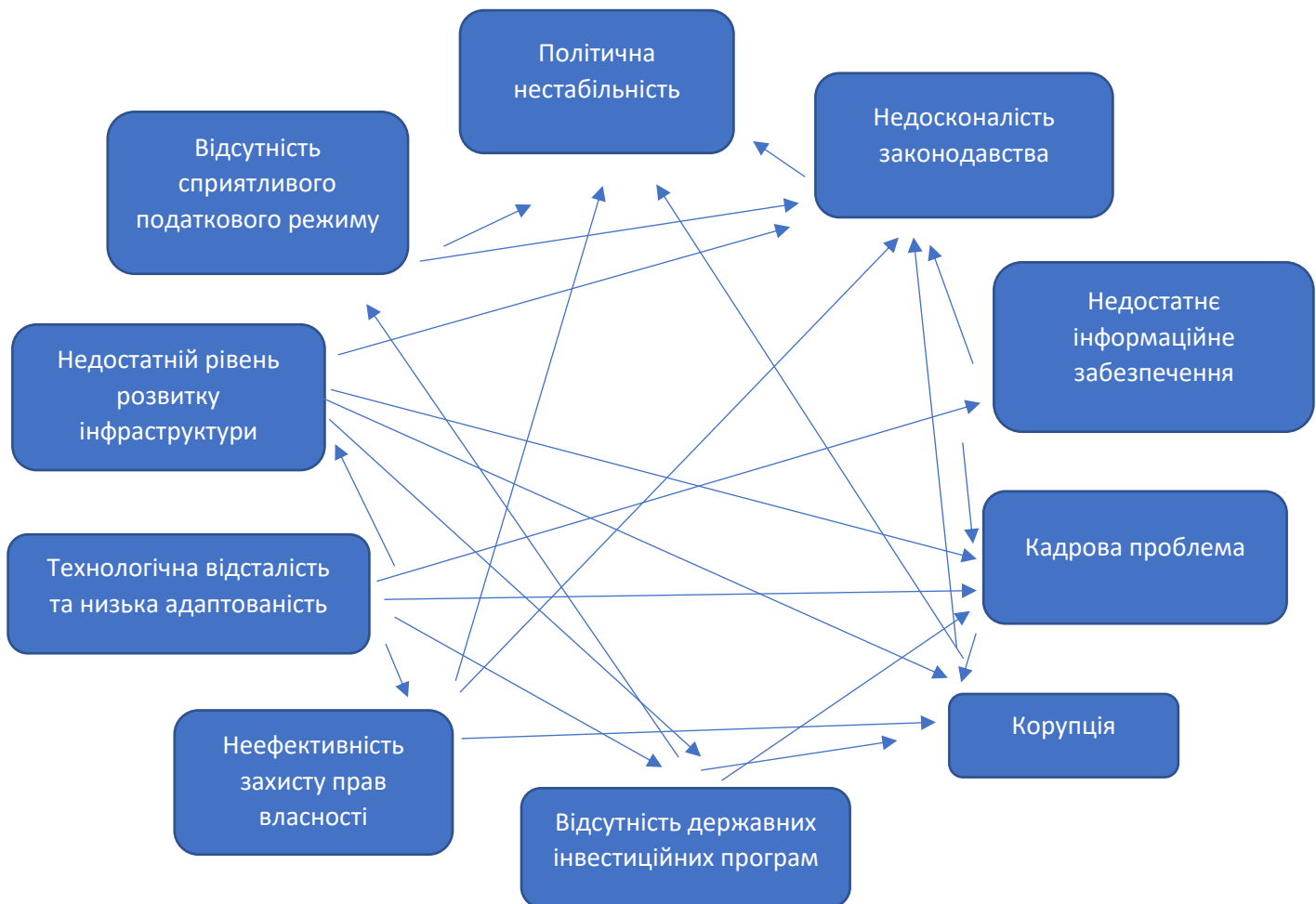
Таблиця 3.1

Перелік основних загроз та їх коротке позначення

Найменування загрози	Мате
Політична нестабільність	Z1
Недосконалість законодавства	Z2
Корупція	Z3
Кадрова проблема	Z4
Неефективність захисту прав власності	Z5
Відсутність сприятливого податкового режиму та	Z6
Недостатній рівень розвитку інфраструктури	Z7
Технологічна відсталість та низька технологічна	Z8
Недостатнє інформаційне забезпечення	Z9
Відсутність державних інвестиційних програм	Z10

Підмножину загроз Z та можливі взаємозв'язки між ними подано у вигляді орієнтованого графа (мал. 3.1). Граф складається з 10-ти вершин - $z-h$ для яких

стрілками визначено залежності. Стрілка направлена від фактора Z_i , який залежить від фактора Z_j (кінець стрілки).

Мал.3.1. Граф залежності між основними загрозами ефективному залученню ПІІ в Україну

Наступний крок - визначаємо елементи бінарної матриці залежності $B = \{b_{ij}, i, j = \overline{1,10}\}$ за наступним правилом:

$$b_{ij} = \begin{cases} 1, \text{якщо } z_i \text{ залежить від } z_j; \\ 0, \text{якщо } z_i \text{ не залежить від } z_j. \end{cases} \quad (3.1)$$

Таким чином, в залежності від результату бінарного відношення «залежить від» елементи матриці приймають два значення 0 і 1.

Отримана матриця задовольняє умові

$$(I + B)^{k-1} \leq (I + B)^k = (I + B)^{k+1} \quad (3.2)$$

З тих вершин графа, для яких виконується умова

$$A(z_i) = R(z_i) \cap A(z_i), \quad (3.3)$$

формується перший (нижній) рівень ієрархії. Ці вершини можна вважати такими, які є не досяжними з усіх інших вершин графа.

Виділимо перший рівень (найнижчий з точки зору важливості впливу на досліджуваний об'єкт) ієрархії загроз. Для цього побудуємо матрицю (табл. 3.2), відповідно до вище показаного алгоритму.

Таблиця 3.2

Перша ітерація

Z_i	$R(z_i)$	$A(z_i)$	$R(z_i) \cap A(z_i)$
Z_1	Z_1	Z_1, Z_2, Z_5	Z_1
Z_2	Z_1, Z_2	Z_2, Z_3, Z_5	Z_2
Z_3	Z_2, Z_3, Z_4, Z_6	Z_3	Z_3
Z_4	Z_4, Z_5	Z_3, Z_4, Z_6, Z_9	Z_4
Z_5	Z_1, Z_2, Z_5	Z_4, Z_5, Z_6	Z_5
Z_6	Z_4, Z_5, Z_6	Z_3, Z_6, Z_9	Z_6
Z_7	Z_1, Z_2, Z_5, Z_7	Z_7	Z_7
Z_9	Z_2, Z_4, Z_5	Z_9	Z_9
Z_{10}	Z_1, Z_2, Z_{10}	Z_6, Z_{10}	Z_{10}

Перший, або найнижчий рівень ієрархії, з точки зору важливості впливу на процес залучення інвестицій сформований загрозою Z_8 — технічною відсталістю та низькою технологічною адаптованістю.

Наступним кроком буде видалення з таблиці рядків, які відповідають обраним вершинам, відповідно формується таблиця із новою ітерацією (табл. 3.3). Побудована таблиця відповідає умові (3.3).

Таким чином, був сформований наступний рівень ієрархії. Даний рівень представлений одразу трьома загрозами: Z_3 — недостатнє інформаційне забезпечення, Z_7 - неефективність захисту прав іноземних інвесторів та Z_9 — недостатній рівень розвитку інфраструктури.

Таблиця 3.3

Друга ітерація

Z_i	$R(z_i)$	$A(z_i)$	$R(z_i) \cap A(z_i)$
Z1	Z1	Z1, Z2, Z5	Z1
Z2	Z1, Z2	Z2, Z5, Z10	Z2
Z4	Z4, Z5	Z4, Z6	Z4
Z5	Z1, Z2, Z5	Z4, Z5, Z6	Z5
Z6	Z4, Z5, Z6	Z6	Z6
Z10	Z1, Z2, Z10	Z6, Z10	Z10

Третій рівень ієрархії, згідно із проведенням третьої ітерації (табл. 3.4), займає найменш важлива загроза, як Відсутність державних інвестиційних програм (Z6).

Таблиця 3.4

Третя ітерація

Z_i	$R(z_i)$	$A(z_i)$	$R(z_i) \cap A(z_i)$
Z1	Z1	Z1, Z2, Z5	Z1
Z2	Z1, Z2	Z2, Z5, Z10	Z2
Z4	Z4, Z5	Z4	Z4
Z5	Z1, Z2, Z5	Z4, Z5	Z5
Z10	Z1, Z2, Z10	Z10	Z10

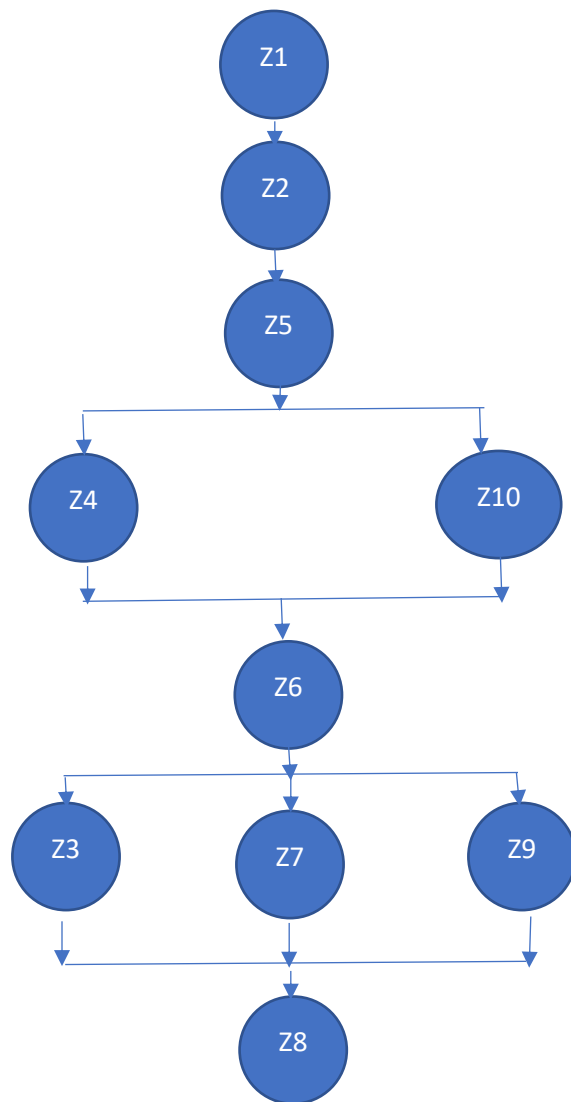
Побудова четвертої ітерації (табл. 3.5), дозволяє виділити 5 рівень ієрархії — Z5 «Високий рівень корупції».

Таблиця 3.5

Четверта ітерація

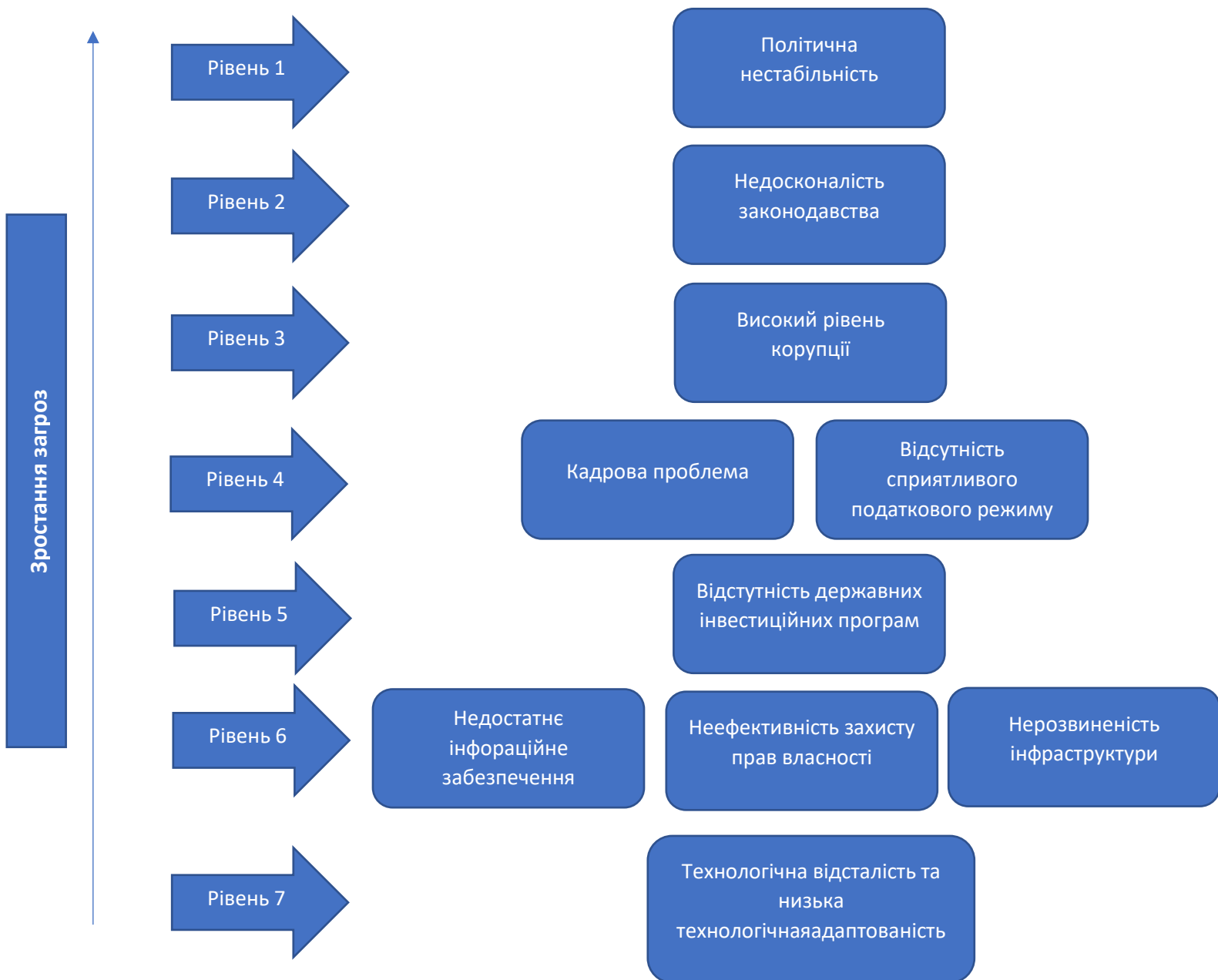
Z_i	$R(z_i)$	$A(z_i)$	$R(z_i) \cap A(z_i)$
Z1	Z1	Z1, Z2, Z5	Z1
Z2	Z1, Z2	Z2, Z5	Z2
Z5	Z1, Z2, Z5	Z5	Z5

Без побудови чергової таблиці уже можна зробити висновок, що передостанній рівень загроз займає недосконале законодавче поле Z2. Відповідно найвищим рівень ієрархії займає загроза Z10— політична нестабільність. Таким чином, відповідно до визначених рівнів, будуюмо ієрархічно структуровану модель (мал. 3.2).

Мал.3.2. Модель ієрархії факторів впливу на залучення прямих іноземних інвестицій в Україну

Таким чином, визначивши ієрархію факторів впливу, можемо побудувати модель ієрархії основних загроз формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні (мал. 3.3).

Мал.3.3. Модель ієрархії основних загроз формування сприятливого інвестиційного клімату України

Найвищий рівень ієрархії належить такому чиннику як політична нестабільність. Це означає що дана проблема являє найбільшу загрозу формуванню сприятливого інвестиційного клімату. Дана загроза передбачає у собі часту зміну урядів, які можуть призводити до різкий змін політичного курсу, а відповідно і умов ведення бізнесу. Важливість даної загрози полягає в тому, що вона несе в собі ряд

інших чинників: верховенство закону, контроль корупції, ефективність правління, якість регулювання, право голосу та підзвітність державних органів.

Побудова ієрархічна модель основних загроз формуванню сприятливого інвестиційного клімату дає можливість проаналізувати ті чинники як становлять потенційну загрозу економічному розвитку України, шляхом залучення ПП.

Наступним етапом визначення суттєвості впливу кожного із факторів. Для цього нам необхідно порівняти вибрані елементи попарно. Вважаємо за доцільне скорочення переліку загроз, залишимо наступні показники:

Політична нестабільність;

- Корупція;
- Кадрова проблема;
- Неефективність захисту прав власності;
- Відсутність сприятливого податкового режиму та тарифних обмежень.

Другим кроком було попарне зіставлення факторів (Додаток М.3.1). На підставі матриці, представленої у Додатку М.3.1, використовуючи формулу (3.4) середньої геометричної W_i , розраховуємо відносну цінність кожної комбінації:

$$W_i = \frac{\sqrt[m]{a_{i1} * \dots * a_{im}}}{\sum_{i=1}^m \sqrt[m]{a_{i1} * \dots * a_{im}}}, \quad (3.4)$$

де a_i – елементи матриці;

m – кількість об'єктів

$i - \overline{1, m}$ - індекс

$$W = \begin{pmatrix} 0,368229 \\ 0,072178 \\ 0,229357 \\ 0,100879 \\ 0,229357 \end{pmatrix}$$

Важливим етапом розрахунку вагових коефіцієнтів є визначення міри узгодженості суджень щодо зіставлення вибраних загроз. Для цього необхідно помножити вихідну матрицю попарних порівнянь на відповідні значення середніх геометричних:

$$A_w = \begin{matrix} & \begin{matrix} 1,0 & 4,0 & 2,0 & 3,0 & 2,0 & 1,0 \end{matrix} \\ \begin{matrix} 0,3 \\ 0,5 \\ 0,3 \\ 0,5 \end{matrix} & \begin{matrix} 1,0 & 3,0 & 1,0 & 3,0 & 1,0 & 0,5 \end{matrix} \end{matrix} \times \begin{matrix} 0,368229 \\ 0,072178 \\ 0,229357 \\ 0,100879 \\ 0,229357 \end{matrix} = \begin{matrix} 1,877006 \\ 0,367579 \\ 1,162000 \\ 0,520882 \\ 1,162000 \end{matrix}$$

Отриманий результат A_w необхідно покомпонентно розділити на відповідні значення відносних цінностей об'єктів:

$$\lambda_i = \begin{matrix} 5,097390 \\ 5,092699 \\ 5,066337 \\ 5,163414 \\ 5,066337 \end{matrix}$$

Далі потрібно розрахувати максимальне власне число матриці λ_{max} за допомогою формули (3.5) середньої арифметичної:

$$\lambda_{max} = \frac{\sum_{i=1}^m \lambda_i}{m} = 5,09 \quad (3.5)$$

Завершальним кроком у ході визначення узгодженості суджень є розрахунок індексу узгодженості Сааті за формулою (3.6):

$$J = \frac{\lambda_{max} - m}{m - 1} = \frac{5,09 - 5}{4} = 0,024 \quad (3.6)$$

Судження вважаються узгодженими, якщо розрахований індекс узгодженості становить до 10% від еталонного [116, с. 200]. Еталонне значення для заданої кількості об'єктів визначається за допомогою таблиці еталонних значень показника узгодженості в залежності від кількості об'єктів, що порівнюються (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Еталонне значення показника узгодженості

Кількість об'єктів, що порівнюються								0	1	2	3	4	5
Еталонне	,58	,9	,12	,24	,32	,41	,45	,49	,51	,54	,56	,57	,59

В нашому випадку еталонне значення дорівнює 1,12. Звідси випливає, що індекс узгодженості становить 2,14 % від еталонного показника. Це означає, що рівень узгодженості досить високий, тому можемо вказати вагові коефіцієнти до основних загроз формування привабливого інвестиційного клімату в Україні.

Таблиця 3.7

Вагові коефіцієнти до основних загроз формування привабливого інвестиційного клімату в Україні

п/п	Назва фактору	Ваговий коефіцієнт
	Політична нестабільність	0,36823
	Корупція	0,22936
	Відсутність сприятливого податкового режиму та тарифних	0,22936
	Неефективність захисту прав інвестора	0,10088
	Кадрова проблема	0,07218

За даними аналізу, найменш значимим фактором є кадрова проблема (0,07218). А найбільшого вдосконалення потребує політико-правове поле (політична ситуація, оподаткування, законодавство що стосується захисту прав власності інвестора)..

Таким чином, основні передумови ефективного залучення ПІІ у економіку України, криються наявності чинників, які негативно впливають на інвестиційний клімат країни. Так, до основних загроз формування сприятливого поля для залучення ПІІ в Україні є політична нестабільність, недосконалість законодавчого поля, яка є причиною відсутності сприятливого податкового режиму та неефективного захисту прав іноземних інвесторів, високий рівень корупції та наявність кадрової проблеми. Ці та інші чинники потребує проведення ефективної державної інвестиційної політики, яка повинна бути спрямована не тільки на збільшення загальних обсягів надходження ПІІ, але і на ефективному залученні та використанні інвестицій у пріоритетних галузях економіки, що в свою чергу здійснюватиме позитивний вплив на економічний розвиток України.

3.2. Перспективи залучення прямих іноземних інвестицій у економіку України

Важливою передумовою економічного зростання України є активізація інвестиційної діяльності іноземних інвесторів. Ефективне розподілення та залучення іноземних фінансових активів у економіку забезпечить її модернізацію, та відповідно збільшення її конкурентоспроможність на глобальному ринку. Потенційно Україна може бути однією із провідних країн по залученню іноземних інвестицій. Цьому сприяє місткий внутрішній ринок країни, відносно кваліфікована та одночасно дешева робоча сила, значний науково-технічний потенціал, значні природні ресурси. Проте у зв'язку із наявністю високого рівня невизначеності у військово-політичній сфері України та інших важливих проблем, важко на сьогодні будувати будь які економічні прогнози. В той же час важливим є визначення можливих перспектив, нереалізованих та прихованих інвестиційних можливостей для інвесторів.

Основою для активізації інвестиційної діяльності іноземних інвесторів в Україні повинна стати активна і узгоджена політика державного та приватного сектора економіки в сфері залучення капіталу.

Розглянемо основні заходи до стимулювання прямих іноземних інвестицій, які були проведення урядом країни:

1. Удосконалення заходів захисту інвестицій та прав власності:
 - приєднання до Конвенції про визнання й приведення у виконання іноземних арбітражних рішень;
 - ратифікована Конвенції про врегулювання інвестиційних суперечок між державами і громадянами інших країн;
 - ратифікована Вашингтонська Конвенція 1965 року про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами;

- приєднання України до Декларації ОЕСР про міжнародні інвестиції і багатонаціональні підприємства та набуття членства в Інвестиційному комітеті ОЕСР;

- підписано та ратифіковано Верховною Радою України міжурядові угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій з більше ніж 70 країнами світу.

Зокрема, у 2015 році було підписано угоду між Україною та Японією про сприяння та захист інвестицій.

2. Розвиток державно-приватного партнерства:

- удосконалено порядок розрахунку концесійних платежів;
- впроваджено міжнародну практику підготовки проектів державно-приватного партнерства в частині визначення механізмів справедливого розподілу ризиків між державним та приватним партнерами;
- спрощено Порядок надання приватним партнером державному партнеру інформації про виконання договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства;
- створено більш ефективні механізми для співробітництва між державою і територіальними громадами (державними партнерами) та приватними партнерами в рамках державно-приватного партнерства

3. Поліпшення умов для реєстрації бізнесу (зниження адміністративних бар'єрів).

В даному напрямку Уряд і Президент України здійснюють кроки по створенню якісно нових умов ведення бізнесу, які повинні забезпечити відновлення економіки України, сприяти її сталому розвитку та інвестиційній діяльності, а саме:

- анульовано 16 неефективних регуляторних обмежень;
- гармонізовано систему оренди земельної ділянки;

- встановлено строки реєстрації бізнесу протягом максимум двох днів;
- введено видачу документів дозвільного характеру через центри адміністративних послуг;
- скасовано ліцензування 26 видів господарської діяльності;
- визначено виключний перелік видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню;
- встановлені єдині процедури для їх ліцензування, нагляду і контролю у сфері ліцензування;
- забезпечено адаптацію українського законодавства до європейських і відповідних міnorитарних акціонерів;
- забезпечено законність і прозорість прийняття рішень про фінансування державних інвестиційних проектів, більш ефективне використання державних коштів і дієвості державних інвестиційних проектів;
- затверджено порядок складання, затвердження та контролю за здійсненням фінансового плану підприємства державного сектора;
- забезпечено реалізацію пілотного проекту в області державних закупівель для здійснення електронних закупівель;
- запущено в публічному доступі, спільно з громадськими організаціями та бізнесом модуль бізнес-аналітики, яка в режимі реального часу забезпечує громадянам доступ до інформації про закупівлі [133].

4. Здійснено заходи в напрямі розвитку інвестиційної інфраструктури:

- здійснення роботи по реалізації Закону України "Про індустріальні парки", яким передбачено державну підтримку облаштування індустріальних парків;

— проведення роботи щодо забезпечення методологічної та інформаційної

— підтримки суб'єктів індустріальних парків;

Також, в Україні функціонують індустріальні парки, які не включені до Реєстру: у смт. Малинівка Чугуївського району Харківської області функціонує приватний індустріальний парк "Малинівка"; на території підприємства ПрАТ "Камвольно-суконна компанія "Чексіл" (площа 15 га) функціонує індустріальний парк "Чексіл"; У м. Суми на території Сумської камвольно-прядильної фабрики (виробничі потужності якої збережено та використовуються одним із учасників парку) створено і функціонує індустріальний парк "Патріот"; індустріальний парк на базі підприємства ПАТ "Запоріжжкран" за підтримки фінської компанії Konecranes [133].

5. Фіскальне стимулювання:

Нормами Митного кодексу України (стаття 287) передбачено звільнення від сплати ввізного мита товарів, які ввозяться іноземними інвесторами на строк не менше трьох років з метою інвестування на підставі зареєстрованих договорів (контрактів) або як внесок іноземного інвестора до статутного капіталу підприємства з іноземними інвестиціями.

6. Створення Офісу із залучення та підтримки інвестицій.

Основними завданнями даного офісу є:

1) створення механізму підготовки та реалізації інвестиційних проектів за принципом "єдиного вікна" для забезпечення ефективності взаємодії з інвесторами, які діють в Україні, та активного залучення інвестицій, а також забезпечення співпраці державних органів та органів місцевого самоврядування, спрямованої на створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні;

2) сприяння забезпеченню координації дій органів виконавчої влади з метою вирішення проблемних питань, що виникають під час здійснення інвестицій в економіку України;

3) підготовка пропозицій щодо формування і реалізації інвестиційного потенціалу України, підтримки пріоритетних інвестиційних проектів, поліпшення інвестиційного клімату в Україні, забезпечення захисту прав інвесторів; визначення шляхів, механізмів та способів вирішення проблемних питань, що виникають під час реалізації інвестиційних проектів; підвищення ефективності діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо взаємодії з інвесторами; удосконалення нормативно-правової бази з відповідних питань [134].

7. Зменшення корупції в країні та очищення влади.

Український уряд почав здійснювати кроки у цьому напрямку, зокрема:

- створено Національного агентства з питань запобігання корупції
- утворено Національне антикорупційне бюро;
- утворено Спеціалізовану прокуратуру з боротьби з корупцією;
- створення електронної системи публічних закупівель ProZorro;
- система отримала міжнародне визнання [135, с. 632].

Таким чином, проаналізувавши діяльність українського уряду для удосконалення державної політики щодо інвестиційного клімату та спираючись на міжнародний аналіз вважаємо за доцільне виділити наступні кроки, необхідні для активізації діяльності іноземних інвесторів в Україні у майбутньому:

1. Удосконалення системи нормативно-правового регулювання інвестиційної діяльності, а також розробка законопроекту про стимули і пільги для іноземних інвесторів при здійсненні інвестувань в Україну;

2. Розробку заходів по наданню кредитів іноземним інвесторам з можливою відстрочкою при здійсненні інвестувань в Україну

3. Розробка і введення в дію цільових програм щодо підвищення інвестиційного клімату, і як результат — залучення іноземних інвестицій;

4. Надання субвенції, субсидій на реалізацію інвестицій в Україну;

5. Створення державного централізованого агентства, в обов'язки якого входить розробка програм і їх реалізація, вивчення стану і тенденцій інвестиційного клімату України і інших країн світу, розробка заходів по покращенню державної політики у сфері інвестиційної діяльності та ін.;

6. Створення заходів направлених на підтримку територій країни з низьким рівнем розвитку шляхом надання стимулів, пільг для можливості одержання ефекту, і в той же час підвищення соціально-економічного становища країни в цілому;

7. Розробка стратегії по підтримці виробничої діяльності, а також прогресивних технологій.

Окрім змін у законодавстві на підписанні міжнародних угод, важливим у підвищення інвестиційної привабливості України є побудова взаємин із іноземними інвесторами. Зокрема, необхідно провести презентації актуальних інвестиційних можливостей України, як на рівні стратегічних національних проектів, так і приватних інвестиційних проектів. До реалізації цього завдання на державному рівні необхідно залучити професіоналів з області приватного інвестиційного-банківського бізнесу. Корпоративним же структурам необхідно задуматися над посиленням власних відділів із взаємин з інвесторами, а середньому бізнесу звернутися до професійних агентств і інвестиційним компаніям, що спеціалізуються на залученні капіталу.

Наприклад, в контексті побудови взаємин з іноземними інвесторами варто використовувати комплекс наступних заходів:

- встановлення первинних контактів з потенційними інвесторами;
- інформатизація іноземних інвесторів про конкурентні переваги інвестування в економіку України, в окремі галузі та проекти;
- надання аналітичної підтримки та моделювання потенційно можливих спільних проектів з українськими компаніями;
- індивідуальний підбір найбільш привабливих інвестиційних активів і проектів згідно з критеріями іноземних інвесторів;
- зустріч делегацій, налагодження взаємин з представниками державних структур та приватного бізнесу;
- повний комплекс послуг із супроводу та укладення інвестиційних угод і представлення інтересів в Україні [136].

Окрім побудови взаємин із іноземними контрагентами, важливим є визначення пріоритетів стратегічного розвитку галузей економіки. Для цього доцільно використовувати техніку таргетування.

Варто відзначити, що Україна може забезпечити безліч стратегій і напрямків для інвестування. Інвестиційна політика держави може бути спрямована на створення умов для активного розвитку наступних напрямків інвестування реального сектора економіки:

- інвестиції в енергозберігаючі технології та альтернативну енергетику;
- інвестиції в сировинні компанії України, пов'язані з видобутком та первинною переробкою природних ресурсів;
- інвестиції в підприємства агропромислового комплексу;

- інвестиції в підприємства, в яких спостерігається висока ступінь зносу основних фондів, проте їх продукція характеризується все ще високим попитом, як на внутрішньому, так і міжнародних ринках;
- інвестиції в нові технологічні та ІТ проекти;
- інвестиції в сектор нерухомості, яка сьогодні продається з великим дисконтом;
- інвестиції в інші галузі, які мають у своєму розпорядженні конкурентним набором факторів для організації різних виробництв.

На нашу думку, особливої уваги також потребує активізацію держави у такі перспективні галузі України:

1. Інформаційні технології

Україна має стійку конкурентну перевагу на світовому ринку аутсорсингу, завдяки високій якості освіти в країні, культурно-географічній близькості до європейського ринку, володіння англійської мови. Країна знаходить на 3 місці за кількістю сертифікованих ІТ-фахівців, та по спеціалістів.

2. Агробізнес

Часто Україна згадується як «житниця Європи», 33% чорноземів, зосереджено в Україні. Українське сільське господарство, вже користуються істотними ціновими перевагами через дуже родючий ґрунт, більш низькою заробітною платою і конкурентоспроможністю логістики. Експорт сільськогосподарських і харчових продуктів одним з найбільш динамічно розвиваються секторів української зовнішньої торгівлі. Перспективним в даному напрямку виробництво, зберігання харчових продуктів, у тому числі дитячого харчування, виробництво біопалива.

3. Охорона здоров'я та фармацевтична галузь.

Фармацевтичний сектор України є один із найбільш швидко зростаючих споживчих галузей. Крім того сукупний середній темп зростання на 6% в доларовому вираженні за останні п'ять років, демонструє крипостійкий характер галузі [136]. Останнім часом було розпочато ряд реформ, в тому числі модернізації клінік, залучення приватного капіталу в систему охорони здоров'я і правила, що вимагають більшої прозорості державних тендерів.

4. Аерокосмічна галузь

Україна є однією з небагатьох країн з розвиненими аерокосмічною промисловістю, будівництві цивільних, військових і вантажних літаків, а також комплектуючих космічної техніки. Україна також має багату спадщину досліджень і розробок космічних досліджень. Енергоефективність

Активна зміна геополітичного курсу України в бік Європи, повинна посприяти налагодженню економічних зв'язків і доступу до західного капіталу. У той же час, незважаючи на непрості взаємини з Росією, не варто нехтувати потенціалом російського бізнесу, капітал якого вже досить серйозно представлений в Україні.

Новим пріоритетом розвитку зовнішньоекономічних відносин України повинен стати азійський вектор і зокрема інвестиційне співробітництво з Китаєм. Сьогодні Китай є 3-им у рейтингу стратегічних партнерів України за обсягом зовнішньої торгівлі товарами після Росії і ЄС. На тлі домінування Китаю як донора інвестицій серед країн, що розвиваються, Україна, беручи до уваги офіційну статистику, до сьогодні абсолютно не використала можливості залучення китайських інвестицій.

Процес формування професійних національних фондів прямого і венчурного інвестування в Україні ще перебуває на етапі зародження. На сьогоднішній день, основна інвестиційна складова економіки України спирається на українські

фінансово-промислові групи, які керують великими системоутворюючими підприємствами в Україні.

У той же час можна відзначити вихід на ринок України професійних фондів Private Equity з іноземним капіталом. Такі інвестиційні фонди як Horizon Capital, Sigma Bleyzer, Dragon Capital, Euroventures Ukraine, Icon Private Equity, Advent International в цілому освоїли близько 2 млрд. дол. США прямих інвестицій в Україні [136]. Безперечно позитивним момент, є те що вже існують (не велика кількість) бізнес інкубатори, венчурні фонди і бізнес-ангели, які сьогодні готові розглядати і підтримувати багато напрямків українських інвестиційних проектів у сфері IT (Cloud Computing, Mobile, Games, SaaS, Social Networking, і ін.) На різних стадіях і орієнтовані як на внутрішній, так і міжнародні ринки.

Отже, для створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні потрібно здійснити ряд заходів. На державному рівні необхідно вдосконалювати нормативно-правову базу; створити ефективний механізм боротьби з корупцією; сприяти розвитку науки, техніки і інновацій; забезпечити доступність і поліпшити систему розкриття інформації інвестиційного ринку. При розробці законів максимально враховувати досвід інших країн, рекомендації та вимоги міжнародних організацій, що регулюють залучення іноземних інвестицій. Державна політика повинна бути спрямована на створення іміджу стабільної країни, зокрема у створенні сприятливих умов для ведення бізнесу, захисту прав власників, забезпечення гідних умов праці, а також дотримання прав інвесторів. Тільки за таких умов, Україна зможе поліпшити свій інвестиційний клімат, та реалізувати свій економічний потенціал, і відповідно матиме перспективи входження у міжнародні процеси руху капіталу на рівноправних конкурентоздатних партнерських умовах.

ВИСНОВКИ

1. Суть поняття «прямих іноземних інвестицій» визначається з різних точок зору тлумачення категорії. Можна підсумувати, що ключовою особливістю ПІІ, що відрізняє її від інших видів інвестицій, є придбання довгострокового економічного інтересу, коли інвестор отримує або зберігає контроль над об'єктом капітальних вкладень за рахунок володіння значної частини капіталу компанії.

2. Прямі іноземні інвестиції здійснюють вагомий вплив на економічний розвиток приймаючої країни. Такий вплив визначається тим, що інвестиції виступають важливою умовою здійснення структурної перебудови національної економіки, є важливим каталізатором технологічного прогресу, та сприяють збільшенню показників господарської діяльності підприємств. ПІІ здійснюють значний вплив на основні макроекономічні показники країни, такі як ВВП, платіжний баланс, експорт та імпорт, рівень зайнятості та середньої заробітної плати, структуру економіки. Головна вигода від ПІІ, заключається в тому, що вони в довгостроковій перспективі сприяють більш тісній інтеграції країни у світову економічну систему.

3. Основним інструментом стимулювання ПІІ в країну, є проведення ефективної економічної політики держави. До найбільш ефективних заходів стимулювання відносяться заходи щодо створення привабливого інвестиційної клімату (зокрема, створення спеціальних економічних зон, підвищення рівня людського капіталу та якості інфраструктури, проведення заходів фінансового та податкового стимулювання), а також торговельні інвестиції міри, що дозволяють корегувати ринкові розбіжності, викликані появою ТНК в приймаючій країні.

Дані інструменти збільшують поглинаючу здатність країни, тим самим підвищуючи ефективність впливу прямих іноземних інвестицій на економічний розвиток.

4. Період складної економічної ситуації в якій перебувала Україна, позначилася і на діяльності зарубіжних інвесторів в Україні. Проведений аналіз свідчить про збереження негативних тенденції у динаміці прямих іноземних інвестицій як з України так і в Україною протягом досліджуваних років. Аналіз регіональної, галузевої та географічної структури ПІІ, також свідчить про збереження уже існуючої структури розподілу інвестицій відповідно до країн, галузей та адміністративно-територіальних одиниць.

5. Проведене емпіричне дослідження впливу прямих іноземних інвестицій на економічний розвиток України, дає підстави робити висновок, що на даному етапі вони не стали повноцінним джерелом розвитку країни. Неконтрольований та несистематизований характер припливу інвестицій може слугувати загрозою для економічного розвитку у довгостроковій перспективі.

6. Прямі іноземні інвестиції здійснюють вплив на економічний розвиток України, проте характер такого впливу визначається із ефективності використання та залучення інвестицій у економіку. Проведений аналіз свідчить про неефективність механізмів залучення та використання ПІІ в економіці України. Основні причини такої особливості надходжень ПІІ криється у низькій інвестиційній привабливості та несприятливому інвестиційному клімату України. Основними причинами такої ситуації є недосконалість законодавчої бази, політична нестабільність в країні, несприятлива економічна ситуація, а саме погіршення макроекономічних показників країни, високим рівнем інфляції та значним коливання валютних курсів.

7. Основні передумови ефективного залучення ПІІ у економіку України, криються наявності чинників, які негативно впливають на інвестиційний клімат країни. Так, до основних загроз формування сприятливого поля для залучення ПІІ в Україні є політична нестабільність, недосконалість законодавчого поля, яка є причиною відсутності сприятливого податкового режиму та неефективного захисту прав іноземних інвесторів, високий рівень корупції та наявність кадрової проблеми. Ці та інші чинники потребує проведення ефективної державної інвестиційної політики, яка повинна бути спрямована не тільки на збільшення загальних обсягів надходження ПІІ, але і на ефективному залученні та використанні інвестицій у пріоритетних галузях економіки, що в свою чергу здійснюватиме позитивний вплив на економічний розвиток України.

8. Основним пріоритетом нашої держави повинна стати створення цілеспрямованої політики та ефективних механізмів залучення прямих іноземних інвестицій, яка б базувалась на загальнодержавних пріоритетах. Створення прозорої системи інвестиційних стимулів здатне забезпечити очікування іноземних інвесторів, а активізація іноземних інвестицій має стати ключовим компонентом економіки країни, не лише частиною зовнішньої інвестиційної політики. Крім того, поряд із інвестиційними стимулами важливе значення у розробці інвестиційної політики повинне відводитися питанням нівелювання загроз створення сприятливого інвестиційного клімату, а також забезпечення дієвих механізмів забезпечення економічної безпеки у контексті залучення ПІІ у економіку країни.

Для створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні потрібно здійснити ряд заходів. На державному рівні необхідно вдосконалювати нормативно-правову базу; створити ефективний механізм боротьби з корупцією; сприяти розвитку науки, техніки і інновацій; забезпечити

доступність і поліпшити систему розкриття інформації інвестиційного ринку. При розробці законів максимально враховувати досвід інших країн, рекомендації та вимоги міжнародних організацій, що регулюють залучення іноземних інвестицій. Державна політика повинна бути спрямована на створення іміджу стабільної країни, зокрема у створенні сприятливих умов для ведення бізнесу, захисту прав власників, забезпечення гідних умов праці, а також дотримання прав інвесторів. Тільки за таких умов, Україна зможе поліпшити свій інвестиційний клімат, та реалізувати свій економічний потенціал, і відповідно матиме перспективи входження у міжнародні процеси руху капіталу на рівноправних конкурентоздатних партнерських умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. URL: <http://institutiones.com/download/books/699-smit-isledovaniya-o-prichinah-bogatstva-narodov.html> (дата звернення: 28.12.2019).
2. Рикардо Д. Начала политической экономии и налогового обложения. URL: http://www.seinstitute.ru/Files/Veh6-08_Ricardo.pdf (дата звернення: 28.12.2019).
3. Милль Дж. Ст. Основы политической экономии и некоторые аспекты их приложения к социальной философии. Москва : Прогресс, 1980. 1424 с.
4. Сэй Ж.-Б. Трактат по политической экономии. Москва : Дело, 2000. — 323 с.
5. Бастиа Ф. Экономические гармонии. URL: <http://studmed.ru/docs/document21262/бастиа-ф-экономические-гармонии> (дата звернення: 28.12.2019).
6. Ohlin B. Interregional and International Trade. Cambridge, Mass : Harvard University Press, 1933.
7. Блауг М. 100 великих экономистов до Кейнса. - Санкт-Петербург : Экономическая школа, 2005. 352 с.
8. Інвестологія : наука про інвестування : навч. посіб. / Реверчук С. К та ін. Київ : Атіка, 2001. 264 с.
9. Porter M. The Competitive Advantage of Nations. New York, 1990.
10. Сидорова Е. А. Эволюция теоретических подходов к исследованию прямых иностранных инвестиций // Вестник Тамбовского университета. Серия : Гуманитарные науки. 2010. №2 (82). С. 22-27.
11. Dunning J. H. Economic Analysis and the Multinational Enterprise. London, 1974.
12. Hymer H. Stephen The International Operations of National Firms: A Study of Direct Foreign Investment. Cambridge, Mass : MIT Press., 1976. 253 p.

13. Dunning J. H. Multinational Enterprises and Global Economy. Wokingham, England : Wesley Publishing Company, 1970.
14. Кругман П., Обстфельд М. Международная экономика. Теория и политика: учебник для вузов : пер. с англ. В. Колесова, М. Кулакова. Москва : Экономический факультет МГУ, ЮНИТИ, 1997. 799 с.
15. Balance of payments and international investment position manual. Washington, D.C. : International Monetary Fund, 2009. 351 p. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/bop/2007/pdf/bpm6.pdf> (дата звернения: 27.12.2019).
16. OECD benchmark definition of foreign direct investment: fourth edition. Paris : Organisation for Economic Co-operation and Development, 2008. 250 p. URL: <https://www.oecd.org/daf/inv/investmentstatisticsandanalysis/40193734.pdf> (дата звернения: 27.12.2019).
17. Definitions and sources. UNCTAD, 2007. URL: http://unctad.org/en/Docs/wir2007p4_en.pdf (дата звернения: 27.10.2017).
18. Подшиваленко Г. П. Иностранные инвестиции : курс лекций. Москва : КНОРУС, 2010. 120 с.
19. Державна служба статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернения: 27.12.2019).
20. Trade and foreign direct investment. World Trade Organisation. URL: https://www.wto.org/english/news_e/pres96_e/pr057_e.htm (дата звернения: 27.12.2019).
21. Приходько С. В., Пахомов А. А., Валовик Н. П. Российские прямые инвестиции за рубежом: основные тенденции и последствия для национальной экономики. Москва : Институт экономики переходного периода. 2008. 126 с.

- 22.Пересада А. А. Управління інвестиційним процесом : монографія. Київ: Лібра, 2002. 472 с
- 23.Рогач О. І. Міжнародні інвестиції: Теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій: підручник. Київ : Либідь, 2005. 720 с
- 24.Тесля С. М. Прямі іноземні інвестиції як економічна категорія, їх суть та класифікація // Науковий вісник НЛТУ України. 2009. №19.3. С. 131-139.
- 25.Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини: теорія. Київ, 2008. 401 с
- 26.Міжнародні економічні відносини: практикум / О. І. Шнирков та ін., 2013.387 с.
- 27.Говорушко Т. А., Обушна Н. І. Сутність прямих іноземних інвестицій та їх класифікація // Теорії мікро-макроекономіки. 2013. № 41. С 91-99.
- 28.Мировая экономика / М. И. Глухова, А. В. Приходько, Е. А. Татаников, М. В. Снежинская. 2012. 104 с
- 29.Шляхи підвищення та обґрунтування прибутку на підприємстві. URL: [http://ukrbukva.net/page, 18,83116-Puti-povysheniya-i-obosnovaniya-pribyli-na-predpriyatii-OAO-NK-Al-yans.html](http://ukrbukva.net/page,18,83116-Puti-povysheniya-i-obosnovaniya-pribyli-na-predpriyatii-OAO-NK-Al-yans.html) (дата звернення: 20.12.2019).
- 30.Brown Field Investment. URL: <https://www.investopedia.com/terms/b/brownfield.asp> (дата звернення: 15.12.2019).
- 31.Green Field Investment. URL: <https://www.investopedia.com/terms/g/greenfield.asp> (дата звернення: 15.12.2019).
- 32.Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 р. № 1560- XII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (дата звернення: 20.12.2019).
- 33.Формы и признаки прямых иностранных инвестиций. URL: <http://fmansday.com/formyi-i-priznaki-pryamyih-inostrannyih-investitsiy.html> (дата звернення: 20.12.2019).

34. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436- IV // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 20.12.2019).
35. Руденко О. Є. Зарубіжний досвід залучення іноземних інвестицій в економіку України // Вісник національного технічного університету сільського господарства імені П. Василенка. Серія : Економічні науки. 2012. №125. 340 с URL: http://www.khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_125/37.pdf (дата звернення: 15.09.2017).
36. Шаповалова Т. Ю., Фесенко Н. В. Аналіз сутності деяких категорій інвестиційної діяльності // Вісник Національного технічного університету "ХІІ". 2011. № 26. С 156-164. URL: www.kpi.kharkov.ua/archive/Наукова_періодика^e8Шік/Технічний%20прогрес%20та%20ефективність%20виробництва/2011/26/Scharova.pdf (дата звернення: 15.12.2019).
37. Литвинова В. В. Инвестиционная привлекательность и инвестиционный климат региона: к вопросу о дефинициях и оценке // Вестник Финансового университета. 2014. №1. С. 139-152.
38. Про режим іноземного інвестування : Закон України від 19.03.1996 № 93/96- ВР // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 18.12.2019).
39. Balasubramanyam V., Salisu M, Dapsoford D. Foreign direct investment and growth in EP and IS countries // Economic Journal. 1996. №106. P. 92-105.
40. Olofsdotter, K. Foreign direct investment, country capabilities and economic growth. Weltwirtschaftliches Archiv, 1998. №134 (3). P. 534-547.
41. Borensztein E., De Gregorio J., Lee J.W. How does foreign investment affect growth // Journal of International Economics. 1998. №45. P. 115-135.

42. Moura R., Forte R. The Effects of Foreign Direct Investment on the Host Country Economic Growth - Theory and Empirical Evidence // FEP Working Papers. 2010. № 390. 32p. URL: https://www.fep.up.pt/investigacao/workingpapers/10.1L02_wp390.pdf (дата звернення: 18.12.2019).
43. Bhagwati J. In Defense of Globalization. Oxford University Press, 2004. 320 P-
44. Bhagwati J. Why Multinationals Help Reduce Poverty // The World Economy. 2007. Т. 30, № 2. Р. 211-228.
45. Рогатнев Н. С. Эффекты прямых иностранных инвестиций в развивающихся странах: типология, моделирование, регулирование : канд. экон. наук : 08.00.01. Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение высшего профессионального образования «Воронежский государственный университет». Воронеж, 2015. 152 с.
46. Campos J. F. Multinationals, Technology Transfer and Domestic R&D Incentives. University of Nottingham, 2007. P. 26.
47. Blalock G., Gertler P. Welfare gains from foreign direct investment through technology transfer to local suppliers // Journal of international economics. 2008. Т. 74, № 2. Р. 402-421. (дата звернення: 18.12.2019).
48. Carkovic M., Levine R. Does foreign direct investment accelerate economic growth. University of Minnesota, 2002. 16 p. URL: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.494.5205&rep=rep1&type=pdf> (дата звернення: 18.12.2019).
49. Bangoa M., Sanchez-Robles B. Foreign direct investment, economy freedom and growth: new evidence from Latin America // European Journal of Political Economy. 2003. № 19. P. 529-545.
50. Basu P., Chakraborty C, Reagle D. Liberalization, FDI and Growth in Developing Countries: A Panel Cointegration Approach // Economic Inquiry. 2003. № 41 (3). P. 510-516. 51.

51. Melnyk L., Kubatko O., Pysarenko S. The impact of foreign direct investment on economic growth: case of post communism transition economies // Problems and Perspectives in Management. 2014. Volume 12, Issue 1. 17-24 p.
52. Hanif A., Jalaluddin S. FDI and Domestic Investment in Malaysia // International Proceedings of Economics Development & Research. 2013. № 76. P. 15-20.
53. Nikolovova P. Sourcing Patterns of FDI Activity and Their Impact on the Domestic Economy // Czech Journal of Economics and Finance. 2013. №3. P. 288-302.
54. Onaran O., Stockhammer E. The effect of FDI and foreign trade on wages in the Central and Eastern European Countries in the post-transition era: A sectoral analysis for the manufacturing industry // Structural Change and Economic Dynamics. 2008. № 19. P. 66-80.
55. Сухарева И. О., Юну сова Н. Н. «Компрессор» для экономики - эффекты притока прямых иностранных инвестиций // Банковское дело. 2013. №4. С. 31-37.
56. Moosa I. A. Foreign Direct Investment: Theory, Evidence and Practice. New York : Palgrave Macmillan, 2002.
57. Borensztein E., De Gregorio J., Lee J.W. How does foreign investment affect growth // Journal of International Economics. 1998. №45. P. 115-135.
58. Vaitsos C. V. Employment Problems and Transnational Enterprises in Developing Countries: Distortions and Inequality. Geneva : International Labour Office, 1976.
59. Tambunlertchai S. Foreign Direct Investment in Thailand's Manufacturing Industries : Ph.D. dissertation / Duke University, 1975.
60. Kindleberger C. P. American Business Abroad: Six Lectures on Direct Investment. New Heaven, Conn : Yale University Press, 1969.
61. Муха Д. Влияние привлечения прямых иностранных инвестиций на внешнюю торговлю и платежный баланс Белоруси // Макроэкономические

- аспекты обеспечения сбалансированности национальной экономики. Минск : Беларусь. навука, 2015. С. 222-247.
- 62.The factors that stimulate the flow of FDI. URL: <https://www.ukessays.com/essays/economics/the-factors-that-stimulate-the-flow-of-fdi-economics-essay.php> (дата звернення: 08.12.2019).
- 63.James P. Walsh and Jiangyan Yu Determinants of Foreign Direct Investment: A Sectoral and Institutional Approach // IMF Working Paper, 2010. URL: https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2010/wp_10187.pdf (дата звернення: 08.12.2019).
- 64.Макеева Т. Экономическая политика государства: основные цели и задачи. URL: <https://www.inventech.ra/lib/macro/macro-0052/> (дата звернення: 28.12.2019).
- 65.Checklist for Foreign Direct Investment Incentive Policies. OECD, 2003. URL: <https://www.oecd.org/investment/investment-policy/2506900.pdf> (дата звернення: 17.11.2019).
- 66.Лук'яненко Д. Г., Губський Б. В., Мозговий О. М. Міжнародна інвестиційна діяльність : підручник. Київ : КНЕУ, 2003. 387 с.
- 67.Налоговые каникулы. URL: <http://www.grandars.ru/student/nalogi/nalogovye-kanikuly.html> (дата звернення: 13.03.2020).
- 68.Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності : статистичний збірник. Київ : Державна служба статистики України, 2010. 65 с
- 69.Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності : статистичний збірник. Київ : Державна служба статистики України, 2018. 66 с
- 70.UNCTAD, FDI/MNE. URL: www.unctad.org/fdistatistics (дата звернення: 23.02.2020).
- 71.World Bank : Data Base. URL: <https://data.worldbank.org/> (дата звернення: 23.02.2020).

72. Міжнародне оподаткування : навч. посіб. для студ. економіч. спец. //В. І. Ерушко, Ю. О. Махортов, Н. А. Телічко, В. М. Бородачова. Луганськ : Видавництво ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2012. 382 с
73. Василиця О. Б. Механізми регулювання прямого іноземного інвестування у забезпеченні економічного розвитку України : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.02 / Центральна спілка споживчих товариств України. Львів, 2014. 236 с.
74. Український ринок М&А. URL: <https://uifuture.org/uk/post/ukrainskij-rinok-ma-pidsumki-2016> (дата звернення: 22.02.2020).
75. Праця України у 2019 році : статистичний збірник. Київ : Державна служба статистики України, 2019 р.
76. М&А Ukraine Database. URL : <https://mergers.com.ua/en/m-and-a-analysis/searchable-database> (дата звернення: 22.02.2020).
77. Инвесторы бегут от Украины как от огня. URL: <https://glavnovosti.com/ukraina/sama-sama-nasha-vlast-otpugivaet-inostrannyh-investorov/> (дата звернення: 20.02.2020).
78. Топ-5 іноземних компаній, які згорнули бізнес в Україні. URL: <http://ukr.segodaya.ua/economics/enews/top-5-inostrannyh-kompaniy-kotorye-svernuli-biznes-v-ukraine-639230.html/> (дата звернення: 20.12.2019).
79. Та ну её: какие иностранные компании покинули Украину?. URL: <http://dnr-live.ru/ta-nu-ee-kakie-inostrannyye-kompaniyu-pokinuli-ukrainu/> (дата звернення: 20.12.2019).
80. World investment report 2019. Investment and the Digital Economy. UNCTAD, 2019. URL: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2019_en.pdf (дата звернення: 25.02.2020).
81. Міністерство фінансів України. URL: <https://minfin.com.ua/ua/> (дата звернення: 25.02.2020).

82. Національний банк України. URL: <https://www.bank.gov.ua/> (дата звернення: 22.02.2020).
83. Світовий ВВП - 2019. URL: <https://www.olza.com.ua/statistics/57j^aTa> (дата звернення: 22.02.2020).
84. World Employment and Social Outlook - Trends 2019 // International Labour Office, Geneva : ILO, 2019. 56 p. URL: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/—dgreports/—dcomm/—publ/documents/publication/wcms_541211.pdf (дата звернення: 22.02.2020).
85. Eurostat. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat> (дата звернення: 29.12.2019).
86. Шаров О. М. Питання стратегії залучення прямих іноземних інвестицій у контексті дотримання інтересів економічної безпеки держави// Стратегічні пріоритети. 2015. № 1. С. 41-50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/spa_2015_1_8 (дата звернення: 13.02.2020).
87. Україна поступово відсікає «дружні» економічні пута з боку Росії URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2203896-ekonomika-ukraini-kurs-deintoksikacii-vid-rosijskogo-kapitalu.html> (дата звернення: 13.02.2020).
88. Investors vote "remain" in Europe : EY's Attractiveness Survey Europe. 2019. 46 p. URL: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-attractiveness-europe-2017/\\$FILE/ey-attractiveness-europe-2017.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-attractiveness-europe-2017/$FILE/ey-attractiveness-europe-2017.pdf) (дата звернення: 16.02.2019).
89. Michael J. Harrison Can Corrupt Countries Attract Foreign Direct Investment? A Comparison Of FDI Inflows Between Corrupt And Non-Corrupt Countries // International Business & Economics Research Journal. 2011. Volume 2, № 9. P. 93-100. URL: <https://cluteinstitute.comyojs/index.php/IBER/article/view/3844/3888> (дата звернення: 16.03.2020).
90. Третяк Н. М. Фактори формування інвестиційного клімату в Україні // Фінансовий простір. 2013. № 3 (11). С. 165-170.

91. Про режим іноземного інвестування : Закон України від 19.03.1996 № 93/96-ВР // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 16.02.2020).
92. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 16.10.2017).
93. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення: 16.02.2020).
94. Про захист іноземних інвестицій в Україні : Закон України від 10.09.1991 № 1540а-ХП // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1540%D0%B0-12> (дата звернення: 16.12.2019).
95. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 № 959-ХП // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/O/959-12> (дата звернення: 16.12.2019).
96. Про загальні засади створення та функціонування спеціальних (вільних) економічних зон : Закон України від 13.10.1992 № 2673-ХП // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2673-12> (дата звернення: 16.12.2019).
97. Крайнюкова В. С, Камінський П. Д. Інвестиційне законодавство України: проблеми та перспективи розвитку. URL: http://www.rusnauka.com/16_NPRT_2009/Pravo/47769.doc.htm (дата звернення: 16.12.2019).

98. Казка для інвестора. PwC Legal, 2015. С. 44-46. URL: https://www.pwc.com/ua/en/publications/2015/assets/ukrainskyi_yurist_investments_protection.pdf (дата звернення: 18.02.2020).
99. Руденко О. А. Особливості державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2014. № 63. С 31-37
100. Озерчук О. В. Податки та інвестиційний клімат в Україні // Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. № 7. С. 725-730.
101. 2016-й : політичні підсумки - загальнонаціональне опитування. URL: <http://dif.org.ua/article/2016-y-politichni-pidsumki-zagalnonatsionalne-opituvannya> (дата звернення: 18.12.2019).
102. Transparency International, Corruption Perceptions Index 2019. URL: http://cpi.transparency.org/cpi2019/in_detail/ (дата звернення: 18.03.2020).
103. Загальні тенденції тіньової економіки в Україні // Міністерство економічного розвитку і торгівлі України URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki> (дата звернення: 18.12.2019).
104. Doing Business 2019. Washington, DC : World Bank Group, 2016. 348 p. URL: <http://www.doingbusiness.Org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB 19-Full-Report.pdf> (дата звернення: 18.02.2020).
105. Doing Business 2020. Washington, DC : World Bank Group, 2020. 346 p. [Electronic resource]. Mode of access : <http://www.mpc.gov.my/pemudah/wp-content/uploads/sites/21/2020/01/DB20-Report.pdf> (дата звернення: 23.03.2020).
106. Global Competitiveness Report 2015-2016. Geneva : World Economic Forum. 2019. 384 p. URL: http://www3.weforum.org/docs/gcr/2018-2019/Global_Competitiveness_Report_2018-2019.pdf (дата звернення: 18.02.2020).

107. Paying Taxes 2019. PwC. 2019. 144 p. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/paying-taxes-2019/paying-taxes-2019.pdf> (дата звернення: 18.02.2020).
108. Paying Taxes 2018. PwC. 2018. 147 p. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/paying-taxes/pdf/pwc-paying-taxes-2018-low-resolution.pdf> (дата звернення: 18.02.2020).
109. International Property Rights Index 2019. URL: <http://internationalpropertyrightsindex.org> (дата звернення: 28.02.2020).
110. European Business Association. URL: <http://www.eba.com.ua> (дата звернення: 28.02.2020).
111. Organisation for Economic Co-operation and Development Data. URL: <https://data.oecd.org/> (дата звернення: 28.02.2019).
112. Саати Т. Л. Принятие решений. Метод анализа иерархий : Пер. с англ. Р. Г. Вачнадзе. Москва : «Радио и связь», 1993. 278 с.
113. Кігель В. Р. Методи і моделі підтримки прийняття рішень у ринковій економіці. Київ : ЦУЛ, 2003. 202 с
114. Волк О. М., Червяцова О. В. Проблеми та перспективи залучення іноземних інвестицій в економіку України // Вісник СумДУ. Серія "22 Економіка", Суми. 2013. № 3. С 22-28.
115. Bloomberg: инвесторов в Украине пугает не АТО, а коррупция. URL: <https://rian.com.ua/analytics/20170224/1021727390.html> (дата звернення: 30.12.2019).
116. Мамонова Л. В., Подік І. І. Податкова компонента економічної безпеки: моделювання та оцінка загроз // Економічна безпека в умовах глобалізації світової економіки: колективна монографія у 2т. Дніпропетровськ : «ФОП Дробязько СІ.», 2014. С 190-202.
117. Качур В. П., Аксьонова Л. О. Аналіз інвестиційного ринку України в сучасних умовах // Економіка та національні проблеми економіки. Миколаїв.

2014. № 2. С. 1103-1108. URL: <http://global-nationalin.ua/archive/2-2014/227.pdf> (дата звернення: 03.02.2020).
118. Raj an S. Ramkishen. Measures to Attract FDI Investment Promotion, Incentives and Policy Intervention // Economic and Political Weekly. 2004. Vol. 39, № 1, P. 12-16. URL: https://lkyspp.nus.edu.sg/ips/wp-content/uploads/sites/2/2013/04/pa_kishen_Measures-to-Attract-FDI.pdf (дата звернення: 03.11.2017).
119. Simelyte A. The Characteristics of Foreign Direct Investment Intensification Policy // Economics and Business. 2013. №23. P. 96-102. URL: https://www.researchgate.net/publication/261510880_The_Characteristics_of_Foreign_Direct_Investment_Intensification_Policy (дата звернення: 03.02.2020).
120. Investment policy framework for sustainable development 2012. UNCTAD. 2012. 67 p. URL: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/diaepcb2012d5_en.pdf (дата звернення: 03.02.2020).
121. Бергер Я. Использование иностранных инвестиций в Китае // Инвестиции в России. 2004. № 3. С. 7.
122. China foreign Investments incentives. URL: http://www.Worldwide-tax.com/china/chi_invest.asp (дата звернення: 03.02.2020).
123. Сибирева И. Д. Степачева Е. С. Ирландская модель формирования инвестиционной среды и ее связь с экономическим ростом // Современные проблемы социально-экономического развития России : материалы междунар. науч.-практ. конф. Белгород : ИПК НИУ БелГУ, 2012. С. 126-131.
124. Best-Practice Guide for a Positive Business and Investment Climate. Viena: Organization for Security and Co-operation in Europe, 2006. 157 p. URL: <http://www.osce.org/eea/19768?download=true> (дата звернення: 03.02.2020).
125. Tax Reforms in EU Member States 2019 // Taxation Papers : working paper. Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities,

- 2019.№ 58. Р. 121. URL: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/eeip/pdf/ipOO8_en.pdf (дата звернення: 03.02.2020).
126. Demirhan E, Masca M. Determinants of foreign direct investment flows to developing countries: a cross-sectional analysis // Prague economic papers. Prague : University of Economics, 2008. № 4. Р. 356-369.
127. Хмелик О. С. Досвід державного регулювання іноземних інвестицій у розвинених країнах : курсова робота. Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2013. 67с.
128. Foreign direct investment in Central and Eastern Europe 2011. URL: <http://www.allenoverly.com/SiteCollectionDocuments/Foreign%20direct%20investment%20in%20Central%20and%20Eastern%20Europe.PDF> (дата звернення: 03.02.2020).
129. Савлук О. В. Закордонний досвід формування інвестиційної привабливості регіону // Вісник Хмельницького національного університету. 2012. № 2, Т. 1. С 256-262. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2012_2_1/256-262.pdf (дата звернення: 03.02.2020).
130. Investment Policy Framework for Sustainable Development 2015. UNCTAD. 2015. 157 р. URL: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/diaerpcb2015d5_en.pdf (дата звернення: 03.02.2020).
131. Оспанова А. Н., Тусупова А. П. Зарубежный опыт привлечения иностранных инвестиций // Экономические науки. Инвестиционная деятельность и фондовые рынки. Астана, 2013. URL : http://www.rusnauka.com/14_ENXXI_2013/Economics/4_1_37343.doc (дата звернення: 03.02.2020).
132. Гурова В., Піщулін А. Механізм регулювання прямих іноземних інвестицій у контексті забезпечення економічної безпеки України //

- Економіко-правова парадигма розвитку сучасного суспільства. 2016. № 1. URL: <https://studlib.org.ua/index.php/eprs/article/view/44> (дата звернення: 03.03.2020).
133. Інвестиційна діяльність в Україні : доповідь. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, 2016. URL: www.me.gov.ua (дата звернення: 18.12.2019).
134. Про утворення Офісу із залучення та підтримки інвестицій: постанова Каб. Міністрів України від 19 жовтня 2016 р. № 740 Київ // База даних «Законодавство України» / КМ України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/740-2016-%D0%BF> (дата звернення: 20.12.2019).
135. Аналітична доповідь до щорічного послання президента України до верховної ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2017 році». Київ : Національний інститут стратегічних досліджень, 2017. 928 с URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/poslanya_new-cc2e3.pdf (дата звернення: 20.02.2020).
136. Олейников А. Инвестиционные перспективы Украины: все в наших руках. URL: <https://inventure.com.ua/analytics/formula/investicionnye-perspektivy-ukrainy-vse-v-nashih-mkah> (дата звернення: 20.02.2020).
137. Invest Ukraine open for U! // Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, 2019. URL: https://issuu.com/mmeconomdev/docs/invest_ukraine_fta_rus_final (дата звернення: 20.02.2019).
138. Обзор рынка прямых и венчурных инвестиций. Ernst & Young, Киев. 2019. 25 с. URL: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-ksbd-trends/\\$FILE/ey-ksbd-trends-02-2019.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-ksbd-trends/$FILE/ey-ksbd-trends-02-2019.pdf) (дата звернення: 20.02.2020).

ДОДАТКИ

Додаток А
(Обов'язковий)

THE IMPACT OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT ON ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE

The purpose of the work is to determine the impact of foreign direct investment on the development of the Ukrainian economy, to substantiate the problems and prospects of attracting foreign direct investment into the Ukrainian economy.

The tasks of the work are:

- to consider the economic essence of the concept of "foreign direct investment" and "foreign indirect investment";
- to explain the aspects of the impact of foreign investment on the socio-economic development of the country;
- to analyze the current state and main tendencies of foreign investments flows in Ukraine;
- to analyze the interconnection and the impact of foreign investment and economic development of Ukraine;
- to evaluate the effectiveness of attracting and using foreign investment in Ukraine;
- to analyze the main components of the investment climate in Ukraine and to assess the investment attractiveness according to international ratings;
- to summarize the main problems and factors of attracting foreign investment in Ukraine;
- to identify the main directions of increasing the attractiveness of foreign investment in the context of their impact on economic development;
- to outline prospects for attracting foreign investment to the Ukrainian economy.

The subject of investigation is the interconnection and the impact of foreign investment as a factor of economic development of the country in modern conditions.

The object of research is investment activity as a factor of development of Ukrainian economy.

According to the results of the study, it was formulated the conclusions about the nature of the impact of foreign investment on economic development of Ukraine. The recommendations of the attracting and effective using of the foreign investment have developed.

The results can be used in further research of the impact of direct foreign investment on economic development of Ukraine.

Додаток Б

Прямі іноземні інвестиції з окремих країн світу в економіці України за період з 2012-2019 рр.

(млн. дол США)

Країна	2012	% до загальн ого обсягу	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	% до загально го обсягу	Приріст, 2012/2019 рр.	
											Млн дол. США	У % до млн дол США
Усього	8603,1	100	9620,5	12700,8	15907,7	17725,6	12769,4	10239,5	9691,6	100	1088,5	12,7
Кіпр	7461,3	22,1	11389,8	9323,8	8727,6	9007,5	6986,7	6184,7	5753,9	25,7	-1707,4	-22,9
Нідерланди	1900,2	19,1	2692,7	2876,1	3040,5	3525,9	2338,9	3036,9	4349,8	15,3	2449,6	128,9
Російська Федерація	2234,1	4,9	2229,9	2536,4	2496,9	2768,2	2153,4	1790,3	2046,3	11,6	-187,8	-8,4
Велика Британія	1283,6	5,7	1384,9	1580,2	1888,2	2275,9	1988,3	1715,0	1766,5	5,4	482,9	37,6
Віргінські острови	6009,6	3,3	5001,2	5329,8	4496,3	2908,4	2105,2	1598,2	1606,6	4,7	-4403,0	-73,3
Німеччина	785,7	15,4	852,7	939,3	1097,6	1351,0	1391,5	1390,8	1467,3	4,3	681,6	86,8
Швейцарія	1381,1	2,0	2105,4	1993,1	1510,3	1520,5	1394,6	1305,4	1294,3	3,9	-86,8	-6,3
Франція	1674,7	3,5	1798,9	2317,5	2476,9	2314,0	1648,7	1559,8	1272,8	3,4	-401,9	-24,0
Австрія	263,0	4,3	435,4	488,9	559,5	555,8	398,8	363,9	965,4	3,4	702,4	267,1
Люксембург	7396,5	0,7	7858,6	8111,7	9503,8	9751,2	7549,9	6970,0	7441,0	2,6	1088,5	12,7
Інші країни	8603,1	19,0	9620,5	12700,8	15907,7	17725,6	12769,4	10239,5	9691,6	19,7	62,1	8,8

Структура прямих іноземні інвестиції в Україні за видами економічної діяльності, за період з 2012-2019 рр.

Вид економічної діяльності	2012	% до загально го обсягу	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	% до загаль ного обсягу	Приріст, 2012/2019 рр.	
											млн.дол . США	У % до млн.дол США
Усього	8603,1	100	9620,5	12700,8	15907,7	17725,6	12769,4	10239,5	9691,6	100	1088,5	12,7
Сільське, лісове та рибне господарство	669,2	1,7	719,5	725,3	717,8	776,9	617,0	502,2	500,1	1,3	-169,1	-25,3
Промисловість	16473,7	42,2	18693,8	17303,8	18031,1	17681,4	12419,4	9893,6	9550,2	25,4	-6923,5	-42,0
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	2565,6	6,6	5710,7	4595,7	4510,8	5004,4	3126,2	1868,7	1524,5	4,0	-1041,1	-40,6
Переробна про-ть	13701,8	35,1	12763,6	12394,2	12899,3	12004,6	8797,6	7531,9	7594,3	20,2	-6107,5	-44,6
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	1909,9	4,9	1976,9	2194,2	3040,6	3228,0	2706,4	2419,0	2550,9	6,8	641,0	33,6
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	686,5	1,8	803,3	888,2	945,3	1196,1	869,7	679,5	644,2	1,7	-42,3	-6,2

Виробництво гумових і пластмасових виробів, неметалевої мінеральної продукції	1200,8	3,1	1128,5	1206,5	1381,7	1484,3	1179,2	1079,8	1035,2	2,7	-165,6	-13,8
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім виробництва машин і устаткування	7434,8	19,1	6373,2	5585,2	5175,3	3354,6	2181,3	1533,1	1497,9	4,0	-5936,9	-79,9
Машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	1024,7	2,6	940,0	1009,0	930,0	1167,8	841,7	781,6	828,5	2,2	-196,2	-19,11
Будівництво	1082,2	2,8	1111,2	1176,8	1408,5	1580,0	1301,9	1104,1	1074,4	2,9	-7,8	-0,7
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	4341,1	11,1	4681,1	5346,1	6070,6	6807,8	6037,6	5247,4	5485,5	14,6	1144,4	26,4
Транспорт, складське господарство, поштова та телеграфіка	923,6	2,4	1027,1	1073,1	1427,6	1535,3	1355,5	1088,0	1054,0	2,8	130,4	14,1
Тимчасове розміщування й організація харчування	354,1	0,9	353,0	374,6	411,5	446,5	382,3	332,6	326,7	0,9	-27,4	-7,7

Інформація та телекомунікації	1572,3	4,0	1734,9	1982,7	1840,4	1894,7	1646,2	2089,4	2089,3	5,5	517,0	32,9
Фінансова та страхова діяльність	8973,2	23,0	11498,3	12908,1	13094,9	12261,4	8790,3	8382,0	10324,4	27,4	1351,2	15,1
Операції з нерухомим майном	2371,3	6,1	3045,6	3508,9	3878,3	4768,3	3979,4	3882,1	3670,6	9,7	1299,3	54,8
Професійна, наукова та технічна діяльність	1133,1	2,9	1182,0	2072,5	2831,0	4006,8	2634,5	2222,6	2196,2	5,8	1063,1	93,8
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	872,1	2,2	1110,8	1480,3	1760,4	1686,9	1340,2	1222,7	1188,3	3,2	316,2	36,3
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	-	-	-	-	-
Освіта	25,9	0,1	7,6	6,7	9,1	12,0	10,7	16,0	24,1	0,1	-1,8	-6,9
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	49,8	0,1	50,7	50,4	59,3	59,9	50,7	44,0	45,7	0,1	-4,11	-8,2
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	122,4	0,3	130,9	155,2	138,7	157,0	141,0	112,5	110,4	0,3	-12,0	-9,8
Надання інших видів послуг	28,5	0,1	23,5	33,0	26,1	28,9	18,4	-	-	-	-	-

Регіональна структура прямих іноземні інвестиції в Україні за період з 2012-2019 рр.

Область	2012	% до загальн ого обсягу	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	%до загально го обсягу	Приріст, 2012/2019 рр.	
											млн.дол. США	У % до млн.дол США
Усього	8603,1	100	9620,5	12700,8	15907,7	17725,6	12769,4	10239,5	9691,6	100	1088,5	12,7
Вінницька	184,6	0,5	205,3	226,4	248,2	309,4	223,0	187,8	179,8	0,5	-4.8	-2,6
Волинська	332,4	0,9	218,6	291,4	380,5	341,3	271,2	247,1	234,8	0,6	-97.6	-29,4
Дніпропетровська	8611,0	22,1	10620,3	10183,3	9880,1	8913,0	5775,8	4009,9	3481,3	9,2	-5129.7	-59,6
Донецька	3720,6	9,5	4329,2	3559,9	3566,7	3789,1	2322,0	1748,0	1633,0	4,3	-2087.6	-56,1
Житомирська	206,6	0,5	226,6	306,2	336,9	362,9	259,8	222,7	222,5	0,6	15.9	7,7
тЗакарпатська	363,7	0,9	364,4	348,5	406,4	437,5	334,2	311,8	317,7	0,8	-46.0	-12,6
Запорізька	866,1	2,2	902,8	937,5	1027,6	1075,3	843,4	682,7	650,0	1,7	-216.1	-25,0
Івано-Франківська	615,4	1,6	492,8	624,0	642,7	813,8	925,9	836,6	818,2	2,2	202.8	33,0
Київська	1488,5	3,8	1574,2	1714,8	1798,2	1951,5	1750,3	1593,4	1502,5	4,0	14.0	0,9
Кіровоградська	69,8	0,2	52,1	59,5	90,9	147,1	70,6	52,5	59,1	0,2	-10.7	-15,3
Луганська	579,2	1,5	629,5	713,3	785,5	826,4	578,2	443,9	379,1	1,0	-200.1	-34,5
Львівська	1131,6	2,9	1186,8	1300,4	1315,8	1379,5	1197,7	1101,0	1093,2	2,9	-38.4	-3,4
Миколаївська	162,7	0,4	165,4	152,3	244,7	282,8	228,9	212,8	227,8	0,6	65.1	40,0
Одеська	1042,0	2,7	1107,3	1220,5	1629,1	1671,7	1430,4	1330,1	1331,3	3,5	289.3	27,8
Полтавська	449,9	1,2	550,3	701,2	942,3	1064,7	1039,4	1000,1	1003,8	2,7	553.9	123,1

Рівненська	275,2	0,7	276,8	259,6	277,9	292,6	242,5	199,6	182,3	0,5	-92.9	-33,8
Сумська	243,5	0,6	359,6	361,8	386,5	422,7	263,3	199,1	190,1	0,5	-53.4	-21,9
Тернопільська	66,5	0,2	59,8	61,9	63,9	68,9	55,8	49,2	48,5	од	-18.0	-27,1
Харківська	2082,7	5,3	2716,8	2814,2	2174,3	2131,9	1728,8	1554,6	1632,9	4,3	-449.8	-21,6
Херсонська	179,6	0,5	185,5	188,6	251,5	275,2	208,2	211,0	202,6	0,5	23.0	12,8
Хмельницька	219,6	0,6	183,0	186,8	205,1	224,5	189,1	165,5	160,2	0,4	-59.4	-27,0
Черкаська	222,5	0,6	289,4	285,7	882,5	887,9	512,9	348,0	334,9	0,9	112.4	50,5
Чернівецька	61,8	0,2	61,9	61,9	64,2	80,2	68,6	59,1	57,5	0,2	-4.3	-7,0
Чернігівська	88,8	0,2	94,9	100,9	105,0	128,4	99,8	92,1	240,9	0,6	152.1	171,3
м. Київ	15728,6	40,3	18516,5	21537,0	23998,6	25825,6	20105,5	19296,0	21471,8	57,0	5743.2	36,5

Методика розрахунку коефіцієнтів аналізу ефективності залучених прямих іноземних інвестицій

1. Коефіцієнт участі ПІІ в експорті країни (K_{exp}) розраховується за формулою:

$$K_{exp} = \frac{FDI_i/FDI_w}{EXP_i/EXR_w} \quad (Ж.1)$$

де, FDI_i — приплив інвестицій в експортоорієнтовані галузі країни за певний період, млн. дол. США;

— FDI_w — загальносвітовий приплив інвестицій за певний період, млн. дол. США;

— EXP_i — обсяг експорту країни за певний період, млн. дол. США;

— EXR_w — світовий обсяг експорту за певний період, млн. дол. США.

2. Коефіцієнт участі ПІІ в експорті високотехнологічних товарів (K_{IT}) розраховується за формулою:

$$K_{IT} = \frac{FDI_i/FDI_w}{IT_i/IT_w} \quad (Ж.2)$$

де, FDI_i — приплив інвестицій у високотехнологічні галузі країни за певний період, млн. дол.США;

— FDI_w — загальносвітовий приплив інвестицій у високотехнологічні галузі за певний період, млн. дол.США;

— IT_i - обсяг високотехнологічного експорту країни за певний період, млн. дол. США;

— IT_w - світовий обсяг високотехнологічного експорту за певний період, млн. дол. США.

3. Коефіцієнт участі ПІІ в обробній промисловості (K_{Ind}) розраховується за формулою:

$$K_{Ind} = \frac{FDI_i/FDI_w}{Ind_i/Ind_w} \quad (Ж.3)$$

де, FDI_i - приплив інвестицій в обробну промисловість країни за певний період, млн. дол.США;

— FDI_w — загальносвітовий приплив інвестицій в обробну промисловість світу за певний період, млн. дол.США;

— Ind_i — грошовий вираз доданої вартості, виготовленої в обробній промисловості країни за певний період, млн. дол. США;

— Ind_w — загальносвітовий грошовий вираз доданої вартості, виготовленої в обробній промисловості за певний період, млн. дол. США.

Методика Деа Аналізу

Якщо припустити, що існує n одиниць, що приймають рішення, кожна з яких має m вхідних факторів та s вихідних, то відносна ефективність діяльності одиниць i , що приймають рішення з'являється після розв'язання моделі (3.1):

$$\max \theta = \frac{\sum_{k=1}^s v_k * y_{k\theta}}{\sum_{j=1}^m u_j * x_{j\theta}} + c \quad (3.1)$$

При умовах (3.2) – (3.4):

$$1. \frac{\sum_{k=1}^s v_k * y_{k\theta}}{\sum_{j=1}^m u_j * x_{j\theta}} \leq 1 \quad (3.2)$$

$$2. u_j \geq 0 \quad (3.3)$$

$$3. v_k \geq 0 \quad (3.4)$$

Де, θ – значення ефективності об'єкта;

— $k = 1, \dots, s$;

— $j = 1, \dots, m$;

— $i = 1, \dots, n$;

— x_i, y_i – вхідні та вихідні фактори i -го об'єкта;

— k, j – кількість вхідних та вихідних факторів;

— u_j, v_k – вагові коефіцієнти, що присвоєні вихідним k та вхідним j факторам;

— c – фактори, що безпосередньо не впливають на предмет дослідження.

За умови перетворення моделі 3.1 у лінійний вигляд отримуємо модель (3.5):

$$\max \theta = \sum_{k=1}^s v_k * y_{k\theta} + c \quad (3.5)$$

При умовах (3.6) – (3.9)

$$1. \sum_{j=1}^m u_j * x_{j\theta} = 1 \quad (3.6)$$

$$2. \sum_{k=1}^s v_k * y_{k\theta} - \sum_{j=1}^m u_j * x_{j\theta} \leq 0 \quad (3.7)$$

$$3. u_j \geq 0 \quad (3.8)$$

$$4. v_k \geq 0 \quad (3.9)$$

Ефективність для кожного об'єкта розраховується окремо, але із врахуванням інших даних. Таким чином, задача оптимізації розв'язується p разів. Кожна одиниця, що приймає рішення, обирає вагові коефіцієнти для вхідних та вихідних факторів, що максимізують результат. Загалом діяльність одиниці, що приймає рішення, вважається ефективною, якщо значення є рівним 1. Якщо ж значення ефективності відрізняється від одиниці, то діяльність одиниці, що приймає рішення, вважається неефективною.

Матриця попарних порівнянь за методом Сааті

Фактор	Політична нестабільність	Кадрова проблема	Корупція	Неефективність захисту прав інвесторів	Відсутність сприятливого податкового режиму та тарифних обмежень
Політична нестабільність	1,0	4,0	2,0	3,0	2,0
Кадрова проблема	0,3	1,0	0,3	0,5	0,3
Корупція	0,5	3,0	1,0	3,0	1,0
Неефективність захисту прав інвесторів	0,3	2,0	0,3	1,0	0,3
Відсутність сприятливого податкового режиму та тарифних обмежень	0,5	3,0	1,0	3,0	1,0

